

T. Igor Csaba

A szétszórás után

„Az óriás diófa árnyékában” folytatása

TARTALOM

Beköszönő gondolat
A világegyetem
Kovács Árpi óriásai
Szeptember
Mindenféle beszélgetések
Régi dolgok
Kutatások és egyébek
Látogatások
Újra itthon
Emlékekben kísért a múlt
A dinoszaurusz
Utószó

Beköszönő gondolat

„A múltban élünk!” sokszor mondják nekünk.
De hát miben is élhessen az ember,
Ha ma semmi nincs amit szerethetünk,
S ha jövőjére senki gondolni sem mer.

Tűhegy meteornak halvány futó jele,
Mit hoz augusztuséj holdtalan vak ege,
Hogy ember tűnődik, valóban látta-e,
Vagy talán káprázat, megcsalja a szeme.

Mi is így élünk, csaló szürkeségben,
Míg kíméletlen butítják az agyunk,
Ezen a földön, reménytelenségben.

S rég nem hisszük már, hogy megmaradunk.
S csak egyet kérünk Istenünk, az égben:
Hadd őrizzük meg józan tudatunk!

(Nemvaló István: A múltban élünk)

A világegyetem

Ebben az évben a miklósfalvi iskola új tanárokkal büszkélkedhetett. Ha éppenséggel kedve volna valamivel is büszkélkedni. És ha egy iskola egyáltalán tehetne ilyesmit.

Ám, akárhogyan is, komoly fejlődést hozott az új tanév. Először is, elindult a felső tagozat. Vagy líceum, vagy akárhogy nevezzük is.

A dolog úgy kezdődött, hogy Vigyázóváron, a líceumi tagozaton, megszűnt az utolsóelőtti magyar tannyelvű osztály. Ez egy, újabban a politikába magát beleártó orvosnő állandó áskálódásának volt az eredménye, aki azt hangoztatta úton-útfélen, hogy minek oda magyar osztály, ha a komolyabb szülők úgyse oda íratják a kedves csemetéiket? Persze, ahogy az nálunk általában szokás, már megint, és ő is, felcserélte az okot az okozattal.

Ám, akárhogy is legyen, az osztály megszűnt. A doktornőnek (Anca volt a neve) eme tevékenységét szenátori állással jutalmazták. Meg egy ígérettel, hogy fogja még fennebb is vinni, ha továbbra is ilyen szorgalmas lesz.

Azonban egyvalamire nem számított. Arra, hogy a megyei tanfelügyelőségre új főtanfelügyelő-helyettes került. Az új felügyelő (!) nő volt, aránylag fiatal és nagyon ambiciózus. Amellett olyan csúnya, hogy a férje jobbnak látta két gyerekkel otthagyni, és külföldre menni dolgozni. Mivel pedig mindketten szorgalmasak voltak, férj és feleség is, bár távol egymástól, egyre jobban kezdett menni nekik. Na hát, ez a Róza, mert ez volt a neve, a fejébe vette, hogy a Vigyázóváról kiebrudalt tanárok segítségével felső tagozatot indít Miklósfalván. Tudniillik azokkal, akik készek voltak az ő elképzelését vállalni. Hogy mivel vette rá őket és mivel nem, azt nem lehet tudni, de kettő híján az összes tanár vállalta. Még olyanok is, akiknek a megyeszékhelyen meg se szűnt az állásuk. Ezek csak annyit kértek, hogy az órarendjüket lehetőleg úgy állítsák össze, hogy a két iskolában ne üsse egyik a másikat.

Így kerültek aztán Miklósfalvára olyan illusztris tanárok, mint Bekeháti Miklós, Fenyvesi Lóránd, Igorné Katona Klári, és még sokan mások.

Olyan színezete kezdett lenni a dolognak, mintha a vigyázóvári elit egyszer csak kiköltözött volna Miklósfalvára.

És a diákok? Egy részük természetesen a helyi alsó tagozatból került ki, a másik rész számára részben iskolabuszt indítottak, részben pedig internátusi helyet biztosítottak. A busz természetesen a Róza asszony férjének volt a tulajdona és azt semmiképpen nem szándékozott kiadni a kezéből. Ez a férj ráadásul igen jó kapcsolatokkal rendelkezett Németországban, beleértve ebbe a médiakapcsolatokat is, tehát egyelőre kikezdhetetlen volt. Azt persze senki nem tudta volna megmondani, hogy meddig lesz ez így. Sokan reménykedtek abban, hogy sikerül majd fogást találni rajtuk, akár egyiken, akár a másikon, de ez eleddig nem sikerült.

Így alakult tehát a miklósfalvi iskola pillanatnyi sorsa.

A fizikát és a matematikát tehát Bekeháti Miklós tanította. Ő is azok közül való volt, akik azelőtt Vigyázóváron tanítottak, ám az ő állása nem szűnt meg, de inkább vállalta önként a falusi tanítást, mint a tülekedést a megyeszékhelyen. Bár egy időben csillagász volt, azért értett a tanításhoz, volt már benne tapasztalata, s nagyjából tudta, hogy a fiatal diákokat mivel lehet megfogni egy új tantárgynak.

– Így hát... fizika. Nos, én nem kezdek nektek már az első órán meghatározásokat tömni a fejetekbe, erre ráérünk később. Ma inkább csak mesélek. Mint biztosan tudjátok, mert a diákok telegráfja pontosan közvetíti az ilyesmit, tehát tudjátok, hogy én régebben csillagász

voltam. Ha tehát megengeditek, akkor most a világról fogok mesélni, amelyben élünk. Még-hozzá azt mondom el, amit nagyjából a legújabb kutatások igazolni látszanak. Ha mégis tévednék ebben-abbban, nyugodtan jelentkezzen, aki jobbat tud, s javítson ki!

Nos hát, azt gondolom, mindenki tudja, hogy a bolygó, amelyen mindnyájan élünk, a Föld. Ez a Föld pedig a Nap nevű csillag körül kering, nem pontos körpályán. Hogy mennyire nem pontos, azt most hosszú lenne elmondani, elégedjünk meg annyival, hogy nagyjából így van. Ugyancsak a Nap körül kering még rajtunk kívül nyolc ismert bolygó, s megszámlálhatatlanul sok kisebb tárgy, kisbolygók, aszteroidák, üstökösök, meteorok, valamint csillagközi por és köd. Nagyjából. De nem ez lenne ma a fő gondolat, tehát menjünk egy lépéssel feljebb! A mi Napunk rendszere, a Naprendszer, minden összetevőjével együtt egy spirál alakú csillagrendszer, a Tejút rendszer egyik spirálkarjának a külső részén helyezkedik el, de nem túlságosan kint. És a maga részéről szintén kering, egy számára központi égitest, óriáscsillag vagy fekete lyuk körül. Ez egy olyan dolog, amit már az ókori egyiptomiak is tudtak, s meg is határozták a keringés idejét, nagyjából huszonötezer évben.

Eddig értitek?

– Igeeeen!

– Nahát, maga a Tejút, egy több ilyen rendszerből – galaxisoknak nevezik őket – álló halmazban van. Tehát, egy lépéssel feljebb menve, a következő nagyságrend a galaxishalmaz. Most már nem sokáig untatlak titeket ezekkel a nagyságrendekkel! Annyit jó tudni, hogy ilyen galaxishalmazok alkotják a Világegyetemünket, az Univerzumot. Persze ezt is, mint az előbbieket is, nagyjából. Mert még sok minden egyéb is van ezenkívül az Univerzumban.

Nohát, az elmúlt száz év egyik legnagyobb felfedezése az volt, hogy kimutatták, a Világegyetem tágul. És most jön az érdekes része! És ez már a legújabb vizsgálatok eredménye. Mert:

1. Kiderítették, hogy a látható anyagon kívül még egy láthatatlan anyag is létezik, amely nagyobb mennyiségű mint a látható, s az az, ami összetartja az Univerzumot. Ám de nem sikerül neki tökéletesen összetartani, mert, mint látható, tágul. Ez egyébként még mindig jobb, mintha zsugorodna.

Igen ám de ha egyszer a látható és a láthatatlan (sötét) anyag is azon igyekszik, hogy összetartsa, akkor mégis mitől tágul? Nos hát a csillagászok feltételezték egy olyan erőnek is a jelenlétét, amely szintén láthatatlan, és amely a vonzóerő (gravitáció a becsületes neve) ellen hat. Akik olvastak már sci-fit, azok hallottak az antigravitációról. Na, hát itt is van az a híres antigravitáció. Nem éppen olyan ugyan, mint a regényekben, de szegény embernek ez is megteszi.

2. Nohát, ha tágul, akkor tágul. Ne féljünk, mi biztos, nem érjük meg a végét. Ha egyszer úgy számolják, hogy a Világegyetem tizenhárom milliárd év óta fennáll, és még valószínűleg van hátra vagy ötmilliárd, hát az unokáink unokái sem fogják látni a végét. Sőt még az is lehet, hogy azok unokái sem. Tudjátok, mennyi egymilliárd? Ezer millió. Hát az jó sok.

Nos, ha egyszer tágul, és ha már le is mérték a tágulást, akkor biztosan azt is tudják a tudósok, hogy hogyan tágul. És egy ideig azt is hitték, hogy tudják. Így okoskodtak:

3. A térben a legkényelmesebb forma a gömb. Persze, ha nem hatnak rá határozott irányú külső erők. Még egy kényelmes forma lenne: a spirál, de azt elvetették, mert a megfigyelések nem azt mutatják. Hát akkor gömb. És ha a gömb tágul, akkor, mivelhogy az Univerzum egyedül van, rajta kívül nincs más Világmindenség, hát külső erőt sem lehet feltételezni, akkor a tágulás is minden bizonnyal sugárirányú. Vagyis minden irányban egyforma.

És akkor jött két ember a meglepéssel! Egy nő meg egy férfi. Mindketten fiatalok és amerikaiak. A nevük pillanatnyilag nem jut eszembe, de meg lehet találni. Nos, ők ketten, egymástól teljesen függetlenül kiderítették, hogy:

4. Az Univerzum nem sugárirányban tágul, hanem egy bizonyos irányban a tágulás sokkal gyorsabb, mint másfelé. De ez még nem minden! Azt is fel lehetett mérni, hogy abban az irányban a galaxiscsoportok tágulási sebessége sokkal nagyobb a fény sebességénél. Tudjátok, hogy miért nagyjelentőségű ez? Ki tudja?

Ketten jelentkeztek, két fiú.

– Na, látom, az ikrek figyeltek. Na, András vagy Levente! Melyik akarja megmondani? Legyen most András!

– Azért, tanár úr, mert eddig úgy tudtuk, hogy a Világegyetemben a létező legnagyobb sebesség a fény sebessége.

– Oké! És mit jelenthet ez, amit most felmérték?

– Gondolom, hogy ez mégsem így van.

– No fiam, ez igaz is, meg nem is. De! Ha ezt összevetjük a másik méréssel, amely szerint ez a nagyon gyors vándorlás egy bizonyos irányban történik (főként!), akkor másra nem következtethetünk, mint arra, hogy abban az irányban egy olyan objektumnak a vonzóereje érvényesül, amely a tárgyakat ilyen elképesztő sebességre készíti. És az a két fiatal tudós ki is számította, hogy egy olyan objektum nem lehet más, mint egy másik univerzum.

Vagyis, hogy NEM VAGYUNK EGYEDÜL.

Ma már nem is szokás Univerzumot emlegetni, helyette inkább multiverzumot mondanak.

Természetesen, annak a másik univerzumnak a működési törvényei különböznek a miénktől. Ezért nem lehet többek között látni sem. Sőt, az sem valószínű, hogy valaha is kapcsolatot tudnánk felvenni vele. Hisz a „működési szabályzatát” sem ismerjük. Valószínű, hogy nem is összeegyeztethető az általunk megszokottal. De hogy létezik, arra immár bizonyíték van.

És most már nagyon kevés idő van hátra, mindössze két dolgot szeretnék megtárgyalni, talán valaki számára fontosak. Van valaki itt hívó ember, aki hisz Istenben?

Egy alacsony, vékony kislány vállalta, hogy ő hisz.

– Nos, Irénke, gondolkozzál! Az az Isten, akiben hiszünk, a Föld istene, vagy a Naprendszeré, az Univerzumé, vagy az egész Multiverzumé?

A kislány gondolkozott, aztán:

– Az én véleményem az, hogy az Univerzum Istene. Mert, ha annak a másik univerzumnak a törvényei annyira különböznek a miénktől, hogy még csak sejtelmünk sincsen arról, hogy milyenek, akkor logikus azt feltételezni, hogy a mi Univerzumunk törvényeinek az Alkotója nem azonos annak a másiknak az alkotójával.

– Nagyszerű válasz! Bár azért a matematikusok már sejtenek valamit. Csak egyelőre még ők maguk sem tudják, hogy mit. Nem véletlen, hogy a matematikát isteni tudománynak is nevezik. A másik kérdés: lehet-e előre tudni, hogy mikor és milyen véget ér az Univerzum? Ki akar válaszolni? Megint az ikrek? Hát akkor legyen most Levente!

– Nem lehet tudni, tanár úr. Mert ha a sötét anyagot és a sötét energiát is csak nemrég fedezték fel, akkor semmi sem jogosít fel minket arra, hogy azt higgyük, más felfedeznivaló már nincs is, esetleg olyasmi, ami a folyamatokat megint egyensúlyba hozza.

– Nagyon jól van! Én se tudnék különbet mondani. Tehát ma még az sem biztos, hogy ötmilliárd év múlva véget ér az Univerzum pályafutása. Általában ki lehet mondani, hogy a jövő nem mindig egyenlő a múlt természetes meghosszabbításával. De úgy hallom, csengettek. Holnap találkozunk, de akkor már rendes fizika óra lesz.

Kovács Árpai óriásai

Idős férfi halt meg Kolozsváron. Szatmáry József mérnökember volt aktív korában, de az már nagyon régen volt. Felesége már rég nem élt, a gyermekei pedig szétszóródtak. Ők sem túlságosan fiatalok már. Mária, a lány, ő volt az idősebb, fiatal korában elég sokat hányódott, kétszer is férjhez ment, míg végül a második alkalommal úgy tűnt, megtalálta az igazit. A fiú, Dániel néven, szintén messze elkóborolt, az apja halála idején talán Németországban élt, haza se tudott jönni a temetésre.

Azért a lány eljött a második férjével, egy hatalmas, tagbaszakadt, százkilós emberrel, de a teljesen ismeretlen emberek között nagyon idegennek érezte magát.

Mi lehet Danival? Biz ezt nem tudta senki. Pedig annak idején, gyermekként ő volt a kedvenc. Ugyan lehet, hogy éppen azért tűnt el egy idő óta, mert nem akart többé kedvenc lenni. Kedves gyermeknek lenni ugyanis meglehetősen kellemetlen állapot egy bizonyos idő elmultával. Akkor, amikor már a gyermekkor elmúlt. Csak az elvárások maradtak. Hát elment a Dani. Igaz, Mareszke is elment. De ő legalább néha hírt adott magáról. Pedig ugyancsak súly alatt nőtt az ő pálmája is. Most, hogy már jól kereső ügyvéd és (nagyon is méltán) elismert festőművész, mosolyogva emlékszik vissza fiatalkori hányattatásaira. Hogy abbahagyta az egyetemet, hogy férjhez ment Szentpéteri Istvánhoz, hogy jobb híján raktárosi állást vállalt az akkori egészségügyi igazgatóságon, hát igen.

Régen volt. Ott figyelt fel rá Csemete, vagyis Csendes József, akkor még aktív fogorvos. És ő volt az, aki arra biztatta, hogy végezze el már azt az egyetemet, ha egyszer elkezdte. Hát elvégezte. De még egyebet is tett érte Csemete. Mareszke ugyanis egy gyenge pillanatában elárulta neki, hogy valamikor, tizenéves korában festő szeretett volna lenni. Festett is nagy titokban egy olyan képet, amelynek csodájára jártak a vájtfülűek. (Szeműek?) De aztán közbelépett a szülői tiltás, a kép pedig elveszett. Hát Csemete arra is biztatta, hogy próbálja meg, fesse ki magából a benne felgyülemlett gondolatokat, ha nem egyéb, ő majd megőrzi.

Persze – lefeküdt Csemetével. Hogy miért? Talán egyrészt az emberségeért. Talán azért, mert süttött belőle a magányosság. Talán szerette is. Egy kicsit. No, nem annyira, hogy Szentpéteritől elvált volna miatta. Végül is kevéssel azelőtt született Krisztike, a kislánya (amikor Csemetével megismerkedett, akkor lehetett valami másfél éves), hát melyik nő bolond egy ilyen gyereket csak úgy otthagyni? Egy Csemetéért? Akinek már a neve is arra utal, hogy nem is teljes értékű ember. Annyira azért még nem volt felnőtt, hogy megsejtse, igen, nem teljes értékű ember, hanem annál sokkal több. Mint ahogy akkoriban még egy páran, akik rendszerint egy társaságot is alkottak.

Aztán mégis elvált Szentpéteritől. Az történt ugyanis, hogy megszületett Levente. És ez nagy baj volt. Csemete egész későbbi életében sejtette, hogy Levi vér szerint az ő fia. De nem TUDTA. A kisserác Szentpéteri Levente volt és ahhoz Csemetének semmi köze nem lehetett. István, a Mareszke férje viszont biztosan tudta, hogy Levi nem az ő fia. Ő ugyanis akkor már ismert egy teszt-eredményt, amely szerint neki több gyermeke nem lehet. Vagyis, hogy olyan kicsi annak a valószínűsége, mint annak, hogy valakinek a fejére esik egy meteorit. Ugyan Szentpéteri István a maga emberségéből még annál is többet tudott, mint amennyit az a bizonyos teszt kimutatott. Vagyis, hogy ő már soha Mareszkével nemi életet élni nem tud. Azt is sejtette, hogy miért.

Tudta tehát, hogy Levi nem lehet az ő fia. És felajánlotta Mareszkének a válást. Amibe a felesége eleinte nem akart belemenni. Akkor aztán elkezdte gyözködni, hogy mindenképpen jó lesz, ha elválnak, ő nem bánja, vigye Krisztikét is magával, mert ő, vagyis István, már nagyon elunta az együttélést, s vissza akar költözni az édesanyjához.

Megindították tehát a válást, ahogy akkoriban civilizált emberek közt szokás volt, „mindkettő hibájából”. Pedig éppenséggel egyikük sem volt hibás. Aztán a válás mégsem lett befejezve, mert István nem érte meg a végét. Hisz tudta ő azt már akkor, amikor kiderült, hogy gyermek több nem lehetséges. Az anyjához is csak azért költözött vissza, mert nem akarta, hogy Mareszke ÚGY emlékezzék rá. Mint olyan emberre, akit pelenkázni kell.

Mareszke pedig mindebből nem tudott többet, minthogy a volt férje őt annyira se méltatja, hogy legalább a tárgyalásokon személyesen megjelenjen. Mindig csak az ügyvéd jelent meg. Akinek viszont ki volt adva szigorúan parancsba, hogy semmivel ne ellenkezzen, amit Mareszke kíván, csak minél hamarabb érjen véget a per.

Hát nem sikerült. Hamarabb ért véget az élet. Az István élete. Mareszke akkor tudta meg, hogy mekkora áldozatot vállalt érte az ő volt férje.

Egyszer csak, olyan napon, amikor nem volt kitűzve tárgyalás, megjelent nála az ügyvéd. Fiatal ember volt, a nőnél fiatalabb.

– Lehetne önnel beszélni, kolléganő? Lehetőleg kettesben!

Hát hogyan lehetett volna.

– Nos hát, igen sajnálom, hogy ezt kell közölnöm, de az ön férje sajnos tegnap meghalt. Régi hererákja volt neki, amit eleinte nem vett észre, később meg elhanyagolt. Aztán... ez a fajta rák gyorsan öl. Bár a többi között is van hasonlóan ronda. Most aztán kérem, hogy ön mondja meg, mitévők legyünk! Szerintem, a legjobb visszavonni a keresetet. Úgyis okafogyott. Benne van?

Mareszke benne volt. Anélkül se tudta, hogy a megváltozott helyzetben mi a helyes magatartás. Csemetéhez nem mehetett tanácsért, de különben is, abban a pillanatban nagyon haragudott a dokira. Jóval később aztán eszébe jutott az is, hogy Csemete végeredményben semmiképp se lehet hibás abban, hogy István meghalt, mivel nem is tudott semmiről. De addigra már késő lett. Mindenhez késő.

Mareszke ekkor már kezdő ügyvéd volt, Csemetével nem volt kapcsolata. Az apjával pedig nem kívánt semmiféle kapcsolatot tartani. Az anyja akkor már nem élt. „De hiszen el tud ő tartani a jövedelméből két kicsi gyermeket!”

El is tudott. Aztán megismerte Árpit, s rövid időre rá össze is házasodtak. Azután jelent meg Csemete újra az életében, de akkor már mint az Áрпи barátja. Lassan megindult valami társasági élet-féle.

Kovács Árpád, a száz kilója dacára, vagy tán éppen azért, nagyon csendes ember volt. Ez már egymagában egy olyan tulajdonság, amibe egy olyan nő, mint Mareszke, beleszerethetett. De egyébként is nagyon visszafogott volt. Igaz, akik ismerték, értékelték is, ez ritka egy olyan embernél, aki nem végzett egyetemet. Ráadásul olyanok értékelték, mint Nemvaló István, a költő, Csemete, vagy éppenséggel Igor Csaba, Kiscsabi, e sorok lejegyzője. Meg még néhány fiatalabbak is. Mint például az ifjabbik Bekeháti, Fenyvesi Lóri, vagy András, a fiatal Nemvaló. Mint látható, főleg tanárok, vagy olyan emberek, aki valami okból kifolyólag tanítanak. Ennek persze oka van. Árpáról szólva ugyanis nem volt teljesen igaz az, amit az előbb mondtam, hogy nem végzett egyetemet. Végzett biz az kettőt is, történelmet meg

biológiát, csakhogy... nem államvizsgázott. Így sohasem lett belőle igazából semmiféle tanár. És ha mindehhez hozzávesszük, hogy a két főszakja mellett még bekérezkedett néha más professzorok óráira, olyanokra, amelyeket érdekesnek ítélt (nem mindig találkozott az ízlése a hivatalossal), akkor nagyjából készen is áll az Árpi egyéniségének az egyik oldala.

Ez volt az, amit Mareszke is tudott róla, már azelőtt, hogy összeházasodtak volna. Nem ismer-
te viszont az apját a barátjának. Árpi ugyanis nem szokott eldicsekedni az apjával. Senkinek. Csak azok, akik régen ismerték s szerették, tudták, hogy az apja Kovács Elemér nyelvtörté-
nész professzor, egyike a legszigorúbbaknak, akik csak tanítottak valaha egyetemen.

Magyar nyelvtörténésznek lenni manapság, Erdélyben, ez már indulásból megkíván egy, az átlagosnál nagyobb szigorúságot. Már tudniillik, ha azt akarja, hogy komolyan vegyék. Már pedig Kovács Elemér nagyon akarta, tehát nagyon szigorú volt. Kezdte pedig a szigorúságot mindjárt a családjánál. Nála hibázni nem lehetett. Anekdoták tízeit lehetne regélni azokról, akik véletlenül kiejtettek a szájukon egy rossz szót, s aztán végig kellett hallgassák a kriti-
káját, akarták, vagy sem. Nem tudom, mit tenne ma Kovács Elemér, ha még élne, s belehall-
gatna például a mai pesti srácoknak egy beszélgetésébe. És még hagyján, ha a srácokéba! De mit szólnunk akkor azokról, hölgyekről és férfiakról, akik a médiákon keresztül az egész társadalomhoz szólnak?

Kovács Elemér ezt már, szerencséjére (?), nem érte meg. Valamikor, a kondukátor utolsó éveinek egyikében, amikor az említett egy újabb disznóságot tervezett elkövetni a saját állam-
polgárai ellen, az öreg prof fogta magát, szívrohamot kapott és meghalt.

Ez volt hát az Árpi életének a nagy terhe. Egy óriás árnyékában élt. Akik hasonló helyzetben vannak, tudják, mit jelent ez. Igaz, olyan is létezik, hogy az ember egyszerűen meglovagolja azt az óriást, a vállára áll és onnan éri el az anélkül elérhetetlen gyümölcsöt. Az igazi alkotó elmék azonban ilyesmire általában nem képesek. Hogy rangjukhoz, tisztességükhöz méltat-
lannak tartják-e, vagy csak egyszerűen nem arra voltak nevelve, nem tudnám okát adni.

Árpi mindenesetre az ilyenek közé tartozott. És mindegyre ráadásnak volt egy olyan hátránya is, amely, hogy a vicc szavaival éljek, „tetézte a bajt”. Az nevezetesen, hogy őt a nagy össze-
függések érdekelték. Végül is megtanulta ő tisztességgel mindazokat az apró részleteket, amelyeket az egyetemek elértek, de ezek semmiképpen nem képezték a szíve csücskét. Olyanok voltak számára, mint a gályarabság. A nagy dolgok, amelyek a világ forgását befo-
lyásolják... azok igen. Az apja azt tartotta róla, hogy felületes, azért gondolkozik így. Nem volt igaza.

Hát ez volt az oka annak, hogy Árpinak a barátai általában a tanárok köreiből kerültek ki. Mindenhez értett, mindenről tudott valamit és akármikor rá lehetett venni, hogy helyettesítsen egy néhány napig.

És akkor két ilyen sorsverte ember ha találkozott, csodálkozni kell-e azon, hogy a találkozás-
ból nagyon hamar szerelem lett? Majd házasság?

Amellett, Kovács Elemér egyből megszerette Mareszkét, mikor bemutatták neki. Sajnos, nem sokáig szerethette, talán még a házasságkötés dátumát se érte meg.

És mindeközben Csemete hűségesen őrizgette a Mareszke titkát – mind a kettőt – haláláig.

Szeptember

A szeptember különleges hónap a többiekhez képest. Én például, meg kell vallanom, mindig szerettem. Az, hogy a diákok nincsenek oda érte, csak részben érthető. Nekem mindenesetre már tanuló koromban is tetszett. Amikor már megszűnőben van a nyári rekkenő meleg, de az idő rendszerint még tiszta, ritkán van nagyobb eső, és a nappal hosszú még, hétvégeken nagyokat lehet sétálni.

Persze, megértem azokat a tanulókat is, akik nagyon nem szeretnek tanulni, azoknak már előre borzong a hátuk attól, hogy „jaj, mi következik”! De az, akinek van egy csöpp esze, legalább annyi, hogy tudatosítsa, hiszen nincs kibúvó, ilyen is van az életben, ezt el kell fogadni, s emellett szereti a társaságot is, valami hasonlóképpen kell érezzen. És mindehhez még hozzájön az a tény is, hogy rendszerint azon kevés időben, ami a hónapból az iskolai időre esik, a tanárok sem strapálják magukat különösebben. Ilyenkor folynak az ismerkedések, főleg olyan osztályokban, amelyek, mint a mi diákjainké is, több helyről lettek összeverbuválva.

Még érthetlenebb a tanárok viszolygása a szeptembertől. Nekik aztán mindenképpen kellene legyen annyi eszük, hogy ugyanezt belássák. Nincs más magyarázat, alighanem úgy van, hogy nem szeretnek dolgozni.

Az ikrek, András és Levente, hamar észrevették, hogy az új osztálytárs, Daróczi Irénke, határozottan használható ember. Úgy van ez, hogy a tizenöt éves srácok még féllábbal a gyerekkorban vannak, másik lábukkal azonban mindenáron be akarnak lépni a fiatal felnőttek közé. Így bulizni járnak, szeretnek önállóan kirándulni, komoly, néha életre szóló barátságokat kötnek, meg mindenféle egyéb nagyos allűrjeik vannak. Amellett minden érdekli őket. (Ha egészségesek.) Még az iskolai tanulnivalók is. Ugyanakkor a megfelelő korban a lányok legnagyobb része már kész hölgy. Akiket, legalábbis a legtöbbször, komolyan érdekel a ruházkodás, a mások szerelmi élete, s a társaságban is a náluk három-négy évvel idősebb srácok iránt érdeklődnek.

Irénke üdítő kivételnek számított a többiekhez képest. Talán azért, mert alacsony termetű volt, meg vékony is, de talán azért is, mert valóban az érdekelte, mondjuk, hogy legalább részben, ami a korabeli fiúkat.

Az első napi fizika óra után András, felfigyelve a leányka válaszáira, felvetéseire, szünetben megszólította, s megkérdezte tőle, akarja-e, hogy a fizika órán elhangzottakat kissé komolyabban megbeszéljék? És hogy zavarná-e, ha a megbeszéléshez Levente is társulna? És Irénke azt felelte, hogy igen, beszéljék meg órák után, és hogy nem, nem zavarná a Levente jelenléte. Sőt, hogy valami kinézete is legyen a dolognak, volna-e a fiúknak kifogása, ha még egy lány társulna hozzájuk? Vagyis a barátnője, Ibolya. Nem, a fiúknak nem volt kifogása. No, akkor a legjobb lesz, ha megvárják egymást, s együtt kísértálnak a várhoz, tudnak egy helyet, ami elhagyatott, közel is van, ott különböző okokból senki sem jár, s ott megbeszélhetik, ami kikíváncozik belőlük.

Így lett. A vár, igazából rom, a domb oldalában volt, embernyi magas gyommal s csalánnal körülvéve, de létezett egy alig járt ösvény (ezt mi csináltuk magunknak, mondták a lányok), amelyen el lehetett érni a néhai tornyot, amely ma már nem volt két méternél magasabb, persze szintén romos, ott egy kőpárkányra le is lehetett ülni, s meg is lehetett beszélni mindent, ami érdekelte őket. Még vitatkozni is lehetett. Igaz, hogy a vitában Ibolya érdem szerint alig vett részt, de ő meg Irénkéhez ragaszkodott, s különben is, így kellemesebben telt az idő.

A lányok valódi miklósfalviak voltak, míg a fiúk Vigyázóvárról kerültek az iskolába, a falut ismerték ugyan, de nem nagyon. Persze a vár romját az országútról is lehetett látni, látták is, a hely azonban, amit kijelöltek maguknak, nem volt látható, mert az a domb felé eső oldalon volt.

Az első közös sétának aztán utóélete is volt, legalábbis a fiúk részéről. Ugyanis, mivel az idő meglehetősen előre haladt, későn értek haza – csak az esti buszt érték el – tehát el kellett mesélni otthon, hogy merre is jártak. Az anyjuknak mesélték el, ő ugyanis ebben az évben Miklósfalván is tanított. Különösebb reakcióra nem számítottak, nem is volt, mindössze annyi, hogy majd, amikor a valódi tanulásnak az ideje eljön, ne menjen a séta annak a rovására. Még hozzátette Klári, hogy az se baj, ha Miklósfalván tanulnak, s az esti busszal mennek haza.

Így hát a séták rendszeressé lettek.

A fiúk közül Levente volt a vezéregyéniség, valamennyi adag vagánysággal is megáldva, András pedig az, aki inkább visszahúzódó. Egyébként eléggé jó testvérek voltak, bár külsőleg nem volt köztük szembeszökő hasonlóság.

Levente eleinte inkább Irénke körül forgolódott, de később belátva, hogy az bizony csak barátság, semmi más (az se megvetendő), lassan Ibolyának lett az állandó kísérője. András viszont keveset beszélt, igaz, ha mondott valamit, annak rendszerint súlya volt, ő tehát eleinte Ibolyát kísérgette de, hogy az öccse (félórával) is odacsapódott, inkább Irénkével beszélgetett. Szellemi partnernek egyébként jobban meg is felelt.

Ez történt az első héten. Aztán Andrásnak valami dolga lett, s egyszer nem is jelent meg a közös sétán. Másnap aztán az egyik szünetben Irénke oda is ment hozzá, hogy: „Most már nincs is időd rám?”

Elszégyellte magát a srác, hiszen valóban nem szólt előre Irénkének, bár azt gondolta, majd szól Levente. De ezek szerint nem szólt. Elnézést kért hát, és elmondta, mi dolga is volt előző nap, s aznap délután már a szent béke jegyében telt a séta. Azért megjegyezte magában, hogy Irénke úgy látszik, ragaszkodik hozzá. Ez tetszett is neki.

Dumáztak hát, sétálgattak a várban, míg egy adott pillanatban az egyik lány, talán Ibolya volt, az ujjával jelezte, hogy csend legyen. Aztán óvatosan félig kidugta a fejét, s nézett lefelé. Lent a vár mellett, egy tisztásfélén két embert láttak. Jól megnézte őket, majd intett a többieknek, hogy egyenként ők is nézzék meg.

– Szerelmeskednek! – mondta suttogva. Igazából másféle kifejezést használt, olyat, ami pontosabban meghatározta az odalént folyó tevékenységet.

A fiúk bólogattak, s ők is jól megnézték a jelenetet. Aztán szép csendesen elmentek onnan, mintha nem akarták volna zavarni a lenti két embert. Részben alighanem így is volt. Ám másrészt komolyan elgondolkodtak. Mind a négyen. Aznap este némán mentek hazafelé, mindegyiküket felzaklatta kissé a látvány.

Ettől a naptól fogva tudatosították magukban, hogy az a vár már nem csak és kizárólag az övék. És még valamit gondoltak, de azt már nem mondták el egymásnak. Valamivel felnőttebbek lettek.

Másnap nem mentek sétálni. Harmadnap sem. A tanulnivaló is megsűrűsödött, de gondolkozásra is szükségük volt.

Hétvégén aztán megint együtt mentek, de mintha valami feszélyezte volna őket, a beszélgetés minduntalan elakadt.

– A csodába is! – fakadt ki egyszer Levente. Nemhiába ő volt a vezéregyéniség. – Itt járkálunk mi négyen, és mivel egyszer véletlenül láttunk valamit, ami nem nekünk volt szánva, most olyanok vagyunk, mintha az orrunk vére folyna. Hát nem tudunk eleget ezekről a dolgokról elméletileg? Feltétlenül muszáj megzavarja az életünket az a tény, hogy láttuk is egyszer, véletlenül? De hát mondjuk ki, ha nem tetszik nekünk, de ne tegyünk úgy, mintha ez nem tartozna hozzá az élethez! Az – mutatott a tisztás felé – az ő életük, ez pedig itt, a miénk! Mi a kifogás ellene?

– Semmi! Csak... zavar – mondta erre Ibolya.

– Voltaképpen talán engem is – válaszolt Irénke.

– Na jó, lányok – tette le András is a voksát, s mint tudjuk, annak súlya volt –, egy kissé én is megilletődtem. De most már talán vége lehetne! Talán meg kéne beszéljünk!

– Itt? Most?

– Nem feltétlenül. És egy kissé... személyesebb környezetben.

– Lehet, hogy talán mégis most kellene. Mert addig zavarni fog – ajánlotta józanul Ibolya.

– Jó! – felelte András – talán gyere Irénke, ülünk fel oda a toronyba, reméljük, most nincsenek itt, s beszélgessünk erről is. Nem baj, ha tinctek éppen máshol van dolgotok?

– Nem baj! Nekünk jó itt is. Menjetek, gondolkozzatok!

Andrásék felmentek hát a toronyba. Ott leültek arra a kőpadra, amelyre máskor is szoktak, s megbeszélték, amit szerintük meg kellett beszélniük. Nagyvonalakban ilyesmit:

„Igen, ilyesmi létezik. Nem fontos, hogy mi is most azonnal utánuk csináljuk! Bár, lehet, hogy szeretnéd!” „Igen, szeretném!” „De tudod, hogy veszélyes!” „Tudom. Nem is erőltetem. De talán... megsimogathatlak...” „Igen!” „Itt, az ajkadat. Meg a nyakadat is. Meg... lejjebb is. Meg is csókolgathatom?” „Igen! De csak ennyit! Egyelőre.”

Hogy Leventééknél hogyan alakult a megbeszélés, azt nem kötötték az orrukra, de gyanítható, hogy valamiképpen hasonlóan, mert amikor jóval később, sötétedett már, megint összehálokztak, mind a négyen megint a legteljesebb barátsággal voltak. A fiúk ugyan egy kissé elgondolkozóbbnak látszottak, de mindent figyelembe véve, mind a négyen elégedettek voltak. Annyira, hogy attól kezdve a séták újra folytatódtek, persze az évszaknak megfelelő módon.

A gyermekek, s a fiatalok is, természetesen korukhoz mérten ártatlanok. Még ha véletlenül tesznek valami rosszat, kevés kivétellel, azt is ártatlanul teszik. De vajon a felnőttek is ugyanilyen ártatlanok-e? Gondolom, esetenként igen.

Vasadi Róza nem volt szép nő. Tudott ugyan úgy öltözködni és viselkedni – rövid ideig –, hogy mutatós legyen. De az ilyesmi nem tart örökké, s főleg nem tartós akkor, ha valaki nap mint nap látja. Ahogy az például egy házasságban lenni szokott. Ugyebár.

Vasadi Márton tehát egy bizonyos idő múlva csak elkezdett látni.

Van egy mondás, amely szerint „a szerelem vak”. Ez nem igaz. Nem vak az, csak nagyon, nagyon elnéző. Lát ő egész jól, hogy a csodába nem látna, ha egyszer minden hozzáférhető időben éppen azt a másik embert nézi? Csak hát... elnézi neki a kisebb-nagyobb defektusokat, mondván, „én ezekkel jól együtt tudok majd élni”. Későn döbben rá, hogy gazda nélkül akart számadást csinálni. A gazda pedig ilyen esetekben nem más, mint éppen a saját szeme, és természetesen az a kultúra, amelyben felnőtt, s amely az egész egyéniségét adja, s irányítja.

A Róza esetében mindezekhez még hozzájött az is, hogy nagyon határozott nő volt, komoly, valódi, megvalósításra váró célokkal. Amelyeknek a megvalósításához azonnal hozzálátott, miután férjhez ment és relatív biztonságban érezte magát.

Vasadi Márton nem volt sem rossz ember, sem tisztességtelen. Amikor egy ideje látta már – vaknak kellett volna lennie, hogy ne lássa –, hogy ez így nem fog menni, nem kezdett sem ordibálni, sem csapkodni, sem ügyvéd után futkosni, hanem csendesesen azt mondta magában: „Nahát, ha nem megy ilyen módon, akkor próbáljuk meg másképp! Fordítsunk egyet a dolgon, s legyen nekem ezentúl az a fő kötelességem, hogy a család anyagi biztonságát megteremtsem! Ez is szép hivatás!”

Szavait – amiket persze csak magában mondott így ki – tett követte. Tehetséges dolgozó volt, szorgalmas is, elment hát Németországba szerencsét próbálni. A szerencse pedig mellé szegődött. Nem múlt el két év, és a család egyre jobban kezdett élni. Amire egyébként szükség is volt, mert már két kicsi gyermek is szaladgált Róza körül. És akkor még nem is számítottuk be a nő társadalmi ambícióit. Amely ambícióknak csak az első lépése volt a tanfelügyelővé avanszálás.

Aztán megint eltelt két év. Akkor lett meg a miklósfalvi iskola felső tagozata. És Róza asszony méltán számíthatott valami jutalomra ezért a teljesítményért. Persze, gondolt ő az irigységre is, de tudta azt is, hogy szinte kikezdehetetlen. Hiszen senkinek nem ártott, ellenkezőleg, minden tétével csak jót hozott azoknak, akik rá voltak bízva.

Egy kissé ugyan elfogyott körülötte a levegő a tanfelügyelőségen, de erre számított. Igaz, hogy ő azt hitte, azért irigykednek rá, mert neki eszébe jutott az, ami senki másnak. A fejében se fordult meg az, hogy nem irigység, hanem gyűlölet az, amely megfagyasztotta körülötte a levegőt. De lett légyen bármi is, számított az ellenérzésre. „Ördög törődik vele, van neki türelme elég, majd csak elfogynak a rosszakarók! Vagy, ha ők nem, hát legalább az ellenérzésük csendesül. Hisz semmi nem tart örökké, és ő jól tudja, hogy amit csinál, az JÓ!”

És valóban. Mintha lassan kifogyott volna a szufla az ellenfelekből. Vagy, hogy csak egyéb dolguk akadt, és máshol? Ki tudja azt?

Hanem az éjszakák! Jaj, azok az éjszakák! Hiszen Márton, amíg itthon volt, csak jó volt, hogy ott szuszogott mellette! És most? Senki, semmi, miután a gyerekek elcsendesedtek, üres és hideg volt az ágya!

Becsületére legyen mondva, elég sokáig bírta. És amikor végül mégis megtörtént az, ami elkerülhetetlen volt, akkor is inkább csak kisebb részben múltott rajta.

Petre Dinulescu először mint álláskereső jelentkezett nála. Vékony kis ember volt, eleinte nem is tudta, mihez kezdhetne vele. Nehéz munkát végezni nem tud, komolyabb dologhoz képesítése vagy van, vagy nincs, jó szerencse, hogy eszébe jutott, a miklósfalvi iskolában szükség volna afféle mindenesre. Olyanra, aki megírja a kérvényeket, folyamodványokat, pályázatokat, sőt továbbítja is őket a megfelelő helyekre, követi is az útjukat.

– De tudsz legalább idegen nyelveket?

És meglepődött. Az a kis ember, akiért két banit nem adott volna, folyékonyan beszélt, sőt írt, angolul, németül, egy kicsit magyarul is. Természetesen az anyanyelvén kívül.

Elküldte hát Miklósfalvára, egyezzen meg az igazgatóval. És megint büszke volt magára, hisz megint jót cselekedett valakivel. Elment aztán az iskolába is, hogy lássa, hogy működik. Elment máskor is. És minden alkalommal egyre több jót hallott felőle.

Kezdte észrevenni, hogy vonzódik ehhez az emberhez. Aztán egyszer – megint magával vitte valahová – egy szállodában az ágyban kötöttek ki. Azután pedig már nem volt visszaút. Dinulescu ügyes volt, Róza pedig szörnyen magányos.

És így látták meg őket a miklósfalvi vár alatti tisztáson a kilencedikes gyerekek.

Mindenféle beszélgetések

Amikor az embernek valami komoly problémája, kételye támad az élet különböző területein viselt dolgokkal kapcsolatban, általában keresni szokott valakit, akivel megbeszélheti azt. Később persze vagy megfogadja az esetleg adott tanácsot, vagy nem. Végül is, a közmondás szerint is, a baráti tanácsban az a legjobb, hogy nem feltétlenül szükséges megfogadni.

A leginkább kézenfekvő egy fiatal számára az, ha a szülőkkel beszél meg a felmerült kéte-lyeket. Így tettek az ikrek is. Először Levente udvarolta körül az anyját, majd András fordult direktben az apjához, vagyis hozzám. Természetesen a lányok körüli forgolódásról volt szó.

Akkor aztán adtunk is nekik olyan tanácsokat, amilyeneket körülbelül a világon minden szülő adni szokott hasonló körülmények között. Nekem volt könnyebb dolgom, mivel András maga szükségzavú volt és tanácsban is az egyszerűt, pontosat szerette. Hát adtam is én, főképpen azt a tanácsot, hogy lehetőleg kíméljék a lányokat, ha már így összejöttek velük. Ne kívánjanak tőlük olyasmit, amit ők maguk nem tennének meg szívesen, ha lányok lennének. Tegyék ezt nemcsak azért, hogy a lányoknak kellemes legyen, de a saját érdekükben is, mivel így magukat is megkímélik az esetleges jövőbeni kellemetlen komplikációktól. Gondolom, megértették, és az ő saját érdekükben remélem, hogy legalább részben meg is fogadták.

Közben nemcsak a szeptember múlt el, hanem az októbernek is több mint a fele, tehát elérkezett az ideje a komoly tanulásnak. Az ikreknek ez nem volt különösebben nagy dolog, úgy voltak nevelve, hogy a kötelességek arra valók, hogy teljesítsék őket. Az idő is esősre fordult, nem lehetett már a várhoz kísértálni, így hát néha a lányok jöttek el, máskor a srácok látogatták meg őket. Megismertük a lányok szüleit is. Ibolya szülei vállalkozók voltak, falusi környezetről lévén szó, mezőgazdasági vállalkozók. Irénkének csak az édesanyját ismertük meg. Az apa más városban dolgozott, úgy vettük észre, hogy sem az anya – egyszerű nő volt –, sem a kislány nem szívesen beszél róla. Hát nem erőltettük. Azért láthatóan abból élt a család, amit az apa küldött. Jól elvoltak együtt ők négyen, minek avatkoztunk volna bele?

Ebben az időben történt az is, hogy András szigorú titoktartás megígértetése mellett elmondta, hogy ráismert ám arra a párocskára, akiket az elmúlt hónapban többször is láttak a vár alatti tisztáson. Nem lepett meg minket különösebben a dolog, valamiképpen nyílt titok volt már akkor az iskolában a Róza és a Petre Dinulescu közötti viszony. Ők maguk sem titkolták különösebben, én pedig úgy gondolkoztam, hogy ha Vasadi Márton úgy elment külföldre dolgozni, hogy még néha se nagyon jövoget vissza, akkor magára vessen az eredményért. Nekik kettőjüknek pedig minden látszat szerint tetszett a kialakult helyzet, hogyisne tetszett volna! Mikor az egész iskola drukolt nekik. Vagy mégsem az egész?

Bekeháti Miklós, a fizikatanár egy idő után csak elkezdte ingatni a fejét a tapasztaltakra. Nem mintha gyanakodott volna valamire, hogy „né, ennek a Dinulescunak hogy megnőtt a szarva mostanában, amióta a főtanfelügyelő helyettesével jár!”, nem is gyanakodhatott volna ilyes- mire, mert Petre ezután is éppen olyan csendes, szolgálatkész és illetudó volt, mint annak előtte. Sőt, egyre inkább pótolhatatlan kezdett lenni. Inkább az tűnt fel neki, hogy a mindenes egy idő óta egyre inkább keresi a társaságát. Mármint az ő társaságát, a Bekeháti Mikiét. Ezt pedig nem tudta hová tenni. Mert az hagyján, hogy Fenyvesi Lóririval is sülve-főve együtt vannak, ez érthető is, mert Petrét is ugyan nagyon érdekli a történelem, hát kivel tárgyaljon üres óráiban mással, mint a történelemmel? De a fizika? Amihez nem csak, hogy nem konyít, de ráadásul nem is érti? Ez valahogy megfoghatatlan volt a Miklós számára, sőt zavarta. Egy idő után már annyira, hogy ő is az apjához fordult.

– Dinulescu? – kérdezett vissza a nyugalmazott tábornok. – Nem ismerek személyesen senkit sem ezzel a névvel. Hallani viszont hallottam valakiről, még aktív koromban. Spion volt az illető, még hozzá a veszélyesebb fajtából.

– Úgy érted, hogy tiszt?

– Á! Dehog. Civil. Legalábbis, tudomásom szerint. Mert mindent azért én se tudhatok. Hány éves lehet ez a ti Dinulescutok?

– Olyan, negyvenöt körüli. Vagy akár még annyi se. Nekem nem mondta meg a korát.

– Nem is szükséges kérdezni. Mert az, akiről én tudok, idősebb kell legyen. Legalább ötven, vagy talán még több is. Tehát valószínűleg nem az. Még a rokonság se valószínű, mert „nemcsak egy tarka kutya van a világon”. És a Dinulescu név nem tartozik a ritkaságok közé. Hagyjatok hát békét neki, hadd udvaroljon annak a Rózának! Legalább csinos?

– Ízlés kérdése! Nekem nem kéne.

– Hát ne is kelljen!

A kimondott verdikt megértéséhez mindenképpen jó tudni, hogy Bekeháti tábornok addigi életében mindössze kétszer helytelenítette a fia cselekedetét. Először, amikor elhatározta, hogy szakít a családi hagyománnyal és nem katonatiszt lesz, hanem matematikus és fizikus. (Később még a kémiát is felvette). Második alkalommal meg akkor, amikor Miki elvette Boros Csillát feleségül. Nem annyira a család ellen volt kifogása, hanem inkább azt nehezményezte, hogy Csilla öt évvel idősebb, mint a fia. Persze, azt csak a vak nem látta, hogy Csilla milyen szép. És Mikinek lett igaza, mert a házasságuk nagyon jól sikerült. Igaz, gyerekek nem lett, és most már nem is nagyon reménykednek.

Idő múltával aztán a tábornok is megbékült a menyével, annyira, hogy most már ő félti jobban Csillát a Miklós esetleges félrelépésétől. Aminek különben semmi jele nem mutatkozott még eddig.

Hát valami ilyesmit jelentett az a bizonyos utolsó mondat.

Miki pedig azután már nem mutatta jelét annak, hogy gyanakodna a mindenesre. Igaz, hogy olyan nagy barátok se lettek. Mint például Fenyvesivel, a történelemtanárral.

Régi dolgok

Időközben, míg ezek történtek, november lett, sőt december eleje.

Úgy tűnt, hogy Róza asszony és Petre már szinte egyáltalán nem titkolják a viszonyukat. Sőt, egyre inkább azt látták a falusiak, mintha a nő futna a férfi után, nem pedig fordítva. Dinulescu ugyanis néha napokra, sőt hetekre el-eltűnedezett. Ilyenkor Róza nem tudván, hogy merre járt, annál nagyobb ragaszkodással várta vissza. Ha Petre ezt egyenesen azért csinálta volna, hogy még jobban magába bolondítsa, akkor se tehetne volna másképp. Lehet, hogy részben így is volt. De csak részben. A férfi ugyanis időközben egyéb szórakozást is talált magának, de az nem a női nemmel volt kapcsolatos. Vagy legalábbis nem közvetlenül.

A dolog a Fenyvesi Lórival erősödő barátsággal függött össze. Lóri ugyanis nagyon boldog volt, ha szeretett középkoráról mesélhetett valakinek, s az nem utasította vissza egy idő után. Bár ezúttal nem is a szigorúan vett középkorról volt szó.

Onnét indult a nagy érdeklődés, hogy nem messze Miklósfalvától meredezik az a magas szikla, amely már régebben is sok arra utazó figyelmét magára vonta. Pedig azok legtöbbje semmit sem tudott annak a sziklának az érdekességeiről. Nem tudták például – csak egyes kiválasztottak –, hogy a szikla mélyén barlang van, s abban a barlangban régi iratok vannak, most már örökre eltemetve. Talán még valami egyéb is, de ezt már valóban senki nem tudhatja, legfeljebb azok, akik meghaltak a barlang felderítése közben. Egyesek, Nemvalóék például, régebben megpróbáltak egy műszer segítségével belelátni a barlangba, találtak is valami iratokat, de aztán a barlang beomlott, el is árasztotta vizével Hollóhegyet, a műszer pedig már nincs meg. Igaz, Nemvalóék nem voltak kincsvadászok, és ha valami érdekelte is őket onnét, az csakis szellemi kincs lehetett.

Hát erről mesélt Lóri az iskola mindenésének, meg még sok másról is, és Petre szinte szájatva hallgatta. Úgy látszik, nagyon érdekelte a történelemnek az a része, amely a sziklához vagy a térséghez kötődik.

– És... az a Nemvaló, talált valamit?

– Valamit! Igen. De nem tudom mit. Nem ismered?

– Nem én.

– A városban lakik. Nagyrítkán még ide is kijön. Egyébként eredeti figura az öreg. Az egyetlen, aki a régi nagyok közül még megmaradt. Azt szereti mondani magáról, hogy ő az utolsó dinoszaurusz.

– A régi nagyok? Ők meg kicsodák?

– Volt egy társaság. Én se ismertem mindet. Már majdnem mind meghaltak. Csak az öreg költő maradt itt.

– Költő a bácsi?

– Igen. És néha még most is ír verset. Pedig hetven éves. De szerkesztő is volt, meg regényt is írt, igaz, a feleségével közösen.

– És az a társaság? A régi nagyok?

- Hát lássuk csak! Először itt volt Igor Csaba. Az öreg. Nem ez a mostani, aki biológiát tanít. Meg a felesége, Tünde. Ő azért húsz évvel fiatalabb volt. Hűűű, de szép nő volt! Legalábbis mondják, de én sose láttam, csak fényképen. Egyébként a Bekeháti Miki feleségének a nővére volt.
- De hát Miki még csak negyven éves!?
- Igen, de Csilla idősebb nála. És Tünde is jóval idősebb volt, mint Csilla. Amikor Boros Miklóst valaki megkérdezte a lányairól, csak annyit válaszolt, hogy: „így sikerült”.
- Ő is a nagyok közül való volt?
- Boros Miklós? Határozottan. És ott volt még Csemete. A fogorvos. Ne becsüld le, mert ő sem volt mindennapi ember. Aztán ott volt Szabó Máriusz. Geológus volt. Ő találta fel azt a műszert, amivel a földben tisztán lehetett látni. Ő geovizornak nevezte.
- Amiről azt mondtad, hogy már nincs.
- Nincs. Szétszedték. Nem tudom, hol vannak az alkatrészei. Talán Nemvalóéknál. Vagy Halmi Gézánál, ha még él. Ő nincs az országban. De még voltak. Többen is, csak nekem pillanatnyilag nem jut az eszembe más.
- És ők mind a barlanggal foglalkoztak?
- Deeahogy. Mindegyik folytatta a maga mesterségét, csak szabad idejükben tettek sokat a városért. Meg az emberekért. Valami csoport voltak, akik körül, mint a kristály, tömörültek az értékes emberek.
- Nem lehet, hogy ez, amit mondasz, csak nosztalgia? Mostanában divatos.
- De lehet. De kell legyen valami magja. Mert különben másokról beszélnék ugyanígy.
- És hogy jön ide a helyi történelem?
- Nos, az eredetét én se ismerem. De úgy hírlik, a helynek volt valami köze egy Farkas nevű családhoz. Az egyik Farkas talán szemtanúja volt a Bocskai István halálának. Vagy legalábbis nagyon közel volt akkor hozzá.
- És ez a Farkas? Valami őse volt azoknak a nagyoknak?
- Tudomásom szerint nem. De az a régi Farkas jó barátja volt az akkori Nemvalónak, meg az akkori Borosnak. Akit akkor még Ursunak neveztek.
- Román volt?
- Igen. De aztán, vagy éppen akkor az Ursu család fiágon kihalt, és az utolsónak a lányát vette feleségül az akkori Boros.
- És miért lényeges az a Bocskai? (Néha úgy írják, hogy Bocskay.)
- Ő Erdély fejedelme volt.
- Tudom. De csak két évig.
- Úgy van. De két év alatt többet tett a hazájáért, mint mások sokkal több idő alatt.
- S a barlanghoz mi köze volt?
- Nos hát, ez egy bizonytalan dolog. Én is csak kikövetkeztettem. És nem is a fejedelemségével függ össze, vagy legalábbis nem főleg. Inkább a fejedelemsége előtti időkkel. Meg azokkal, amik utána következtek.
- Vagyis?

– Vagyis. Akkoriban úgy tartották, hogy Erdélynek, de tán az akkori Magyarországnak is, egyik leggazdagabb főura volt. És a vagyonát nagyrészen ő maga szerezte. Aztán meghalt, a vagyonát pedig a végrendeletében szétosztotta a barátai, ismerősei között.

– Akkor hol van itt a titok? Meg a barlang?

– Ott haver, hogy hamar köztudomású lett, hogy azok, akiket a végrendelet megemlít, semmit se kaptak meg!

– Szétlopkodták. Ismerjük az ilyet!

– Jó, de kik? És hová? Az ilyesminek nyoma marad. Perek, hirtelen meggazdagodás! De semmi. És éppen ez gyújtotta fel a kincskeresők fantáziáját! Mert azok mindig vannak és voltak is.

– És találtak valamit?

– Éppen itt a feneség, hogy nem. Semmit! Igaz, bizonytalan kor volt, de már nem annyira, mint néhány évvel azelőtt.

– És szerintük a kincs nagy része a barlangban kell legyen?

– Talán. Nem biztos. De téged a történelem érdekel, vagy a kincs?

Petre elvigyorodott.

– Mindkettő. Vagy olyan nagy baj lenne, ha kincset találnánk?

A történész megrázta a fejét.

– Baj nem lenne, de szerintem semmi esély rá. Ahol már olyan sokan keresték és nem találtak semmit... És hol keresnéd? A barlangban?

– Akár ott is. Ha azt mondd, hogy az a Farkas jó barátja volt a fejedelemnek... És a barlang is az övé volt...

– Na, akkor tartsunk sort! Nem barátja volt, hanem kedves alattvalója. Akire Bocskai a legintimebb titkait is rábízta. De a vagyon? Az akkoriban nem volt intim dolog. Az közügy volt. Amikor hol a török szedett adót az országtól, hol a német támadott, akkor egy fejedelemnek helyén kellett legyen az esze! Meg a vagyona is.

– Ezek szerint arra célzol, hogy esetleg a saját vagyonából fizette volna az ország adóját?

– Nem, annak nyoma lenne. És különben is, akkor nem végrendelkezett volna róla, ha tudta volna, hogy már nem létezik. Szóval, ez nem járható út.

– Értem. És ki következett Bocskai után?

– Báthory Gábor.¹ Na, annak biztos, nem volt szüksége arra, hogy lopjon! Mert ő talán még Bocskainál is gazdagabb volt. Mondjuk, nem személy szerint, hanem a családjá. És különben is, nem az a vagyongyűjtő fajta volt. Inkább az, aki a vagyont eltékozolta. Főképpen nőkre.

Dinulescu megnyalta a szája szélét.

– Kedvemre való! Én is azt tettem volna! Na, de ezek szerint se itt, se ott. Farkas titokban nem örökölhett?

¹ Köztük azért még volt valaki, Rákóczi Zsigmond, őt tudatosan hagyta ki Lóri, mivel egyéves uralkodása nem volt szerencsés, nem sok jót tett az országért, valóban kihagyható volt.

– De! Csakhogy ő szegény volt. Nem sokkal azelőtt szegényedett le a család, s azután se gazdagodtak meg. És nem sokkal később magva szakadt. Valami híre járt, hogy egy boszorkány megátkozta volna a családot, vagy igaz, vagy sem. De elképzelhető.

– Na! Akkor ez nem járható út. Akkor mi lenne, ha csak egyszerűen mesélnél nekem Bocskai Istvánról? Aztán meg kimazsoláznánk az érdekesebb részeket!

– Szívesen! Én is úgy gondolom, hogy annak a kornak a legizgalmasabb embere volt. Képzeld el, hogy a bécsi császári udvarban nevelkedett, s felnőve olyanná is vált, vagyis jó és képzett udvaronc lett belőle. Az 1580-as évekig sokat tartózkodott az udvarban – vagyis huszonéves koráig –, később is csak azért kevesebbet, mert valakinek, talán a kamarillának, a vagyonára fájt a foga. Vagy talán nem nézték jó szemmel a protestáns ifjút a katolikus Habsburgok? Ki tudja. Megnősül, elveszi Varkocs Miklós fiatal özvegyét, Hagymási Katát feleségül. És ettől kezdve még gazdagabb lesz. És még irigyebbek rá a többiek. Udvaroncok. Még börtönnel is fenyegetik, hát hazatér. De még akkor is megmarad császárhűnek. Jutalmul ráküldik a pribék tábornokot, Belgiojosot, aki a távollétében megtámadta Szentjobb várát, ahol Hagymási Kata sikerrel védekezett ellene. Bocskai aztán gyorsan hazatért és elverte. De még ekkor sem ingott meg a hűsége, csak vizsgálatot kért maga ellen. Ám vizsgálat helyett újból megtámadták. Leveleit elfogták, s az egyikből még felségárulási ügyet is faragtak. Azt a levelet, amit ő az akkor fiatal Bethlen Gábornak írt. Ma sem lehet tudni, hogy Bethlen nem akarattal hagyta-e ott azt a kabátot, a zsebében a levéllel. Emiatt kénytelen volt a törökhöz fordulni, s elvállalni a fejedelemséget is.

Mindössze két évig volt fejedelem, az se egészen. És ezalatt megvívott egy sikeres szabadságharcot, megkötött két létfontosságú békét, letelepítette az addig kóbor életet élő hajdúkat, s rendes sereget faragott belőlük.

Ez eddig egy sikertörténet. Aztán jött a gyors betegség, s végén a gyanús halál. Közjáték, a soha nem teljesülő végrendelettel. Mintha sci-fit olvasnánk egy időutazó kalandjairól.

Gyerekei tudtommal nem voltak.

Amikor meghalt, negyvenkilenc éves volt, még annyi se egészen. Mint később Bethlen Gábor.

– Miért gyanús a halála?

– Alig egy hónapig volt beteg. Azt mondják, szívbetegség. De ez abban az időben szinte rendszeres volt a nemességnél. És megtanultak együtt élni vele. Úgy hívták, vízibetegség. Mert ödémás lábakkal járt. Bethlen Gábornak is volt, meg még nagyon soknak. Valamivel később Árva Bethlen Kata is emlegeti valamelyik férjével kapcsolatban. Tehát, jól kompenzálták. És mégis, néhány hét vagy még kevesebb alatt dekompenzálódott, sírba vitte. Akkor, amikor már éppen kezdett volna jól menni a dolga. Hiszi a piszi! Gondoltak is rá akkoriban, hogy a kancellár, Kátai Mihály mérgezte volna meg. De szerintem, ha ő volt is, nem tudott arról, hogy amit ad, az méreg.

Sokat gondolkoztam én már ezen. Abban az évben nyáron, tán júniusban tető alá hozza a Bécsi Békét. Alig valamivel később a Zsitvatoroki Békét, amely lezárja a tizenöt éves háborút. Mindkettő teljes siker. És ugyanakkor nősülni is akar. Hát az ilyesmitől meggyógyulni szoktak, nem meghalni!

– Igazad lehet. Bár nem vagyok történész. De mit is mondtál? Nősülni akart? De azt mondtad, hogy volt neki felesége!

– Igen. Ez egy külön történet a történetben. Hagymási Kata meghalt, miután akkora lelki (és lehet, hogy testi is) traumát szenvedett el akkor, mikor a várában megostromolták, hogy nem sokkal élte túl azt az ostromot. Így hát Bocskai akkor már özvegy volt. És tudni kell ehhez az

előd, Báthory Zsigmond házasságának a történetét is. Zsigmond, aki oroszán volt a csata-mezőn, különösképpen, nem boldogult a hitvesi ágyban. Erről sokat írtak már és sokan, találgatták, hogy így meg úgy, nem akarok véleményt alkotni, tény az, hogy azon kevesek közé tartozott, akiknek akkoriban a házasságát a Szentszék felbontotta. Ez igen nagy szó volt. Aztán az elvált feleséget Bocskai feleségül kérte. Mária Krisztierna főhercegnő volt a neve.

– Ááá! Biztos politikai házasság.

– Na éppen ez az, amiben egyáltalán nem vagyok olyan nagyon biztos. Mert mit tudunk? 1. Báthori Zsigmondhoz a menyasszonyt Bocskai István hozta. 2. A jelképes házasságkötésen, Bécsben, a vőlegényt Bocskai István képviselte. 3. Úgy a vőlegény, mind a menyasszony neveltetésében Bocskai István szerepet játszott. Ebből csak akkor maradt ki, amikor kegyvesztett lett és távozni kényszerült az udvarból. Talán ekkor kezdődött Báthory Zsigmond félrenevelődése.

– Azt hiszem, meggyőztél.

– Pedig ez még nem minden. Sokáig azt hittem, hogy ez az egész asszonykerési história a Passuth László fantáziájának a terméke. Én hittem benne, de a hit nem történelem. És nem is olyan rég mit láttam? A Bocskai István korával foglalkozó iratok egyike a kortársakat sorolja fel, s abban, nézd csak:

„MÁRIA KRISZTIERNA – Habsburg főhercegnő, akit 1595-ben Bocskai feleségül hozott Zsigmond fejedelemnek, a rosszul sikerült házasságot a Szentszék megsemmisítette, az elvált asszonyt Bocskai 1606-ban feleségül kérte, de nem adták hozzá.”

Látod?

– Igen. De attól még lehet politikai asszonykerés ...

– És ha nem az? Mert máshol, mások azt írják, hogy az elvált fejedelemasszonynak az anyján kívül, Bocskai István maradt az egyetlen bizalmas barátja. Akitől minden kétséges kérdésben tanácsot kért és kapott. És ahhoz mit szólsz, hogy alighogy Bocskai 1606 decemberében meghalt, Mária Krisztierna szinte azonnal (gyakorlatilag rögtön, ahogy megtudta, mert akkoriban nem mondta be a tévé, sem az interneten nem írták meg) szinte futva, kolostorba vonult? És ott is maradt haláláig. A Hall-i kolostor apátnőjeként halt meg, jóval később. És az a Farkas...

– Mi van vele?

– Futár volt akkoriban. A fejedelem titkos futára. Aki számtalanszor vitt üzenetet országos-, de magánügyekben is.

– Ne is folytasd! Kezdek rájönni, hogy ez a Farkas igen érdekes ember volt. De hol lehetne ezeknek utánanézni?

– Nem tudom. Talán Bécsben. Talán Prágában. Valami levéltárban. Ha már itt a barlangban nem lehetséges kutatni.

És ez volt az előzménye annak, hogy Dinulescu Petre ez idő szerint elhanyagolta Róza asszonyt. Amit ő feltehetően zokon vett, egész másra gyanakodva, nem történelmi bűvárokodásra. És természetesen még jobban belehabarodva abba az emberbe. Mert a szerelemnek már csak ilyen a természete...

Kutatások és egyebek

Akárki akármit mondhat a Dinulescu Petre kideríthetetlen előéletéről, de a történész Fenyvesi Lórándnak remek szórakozást talált a főtanfelügyelő helyettes. Kezdetben talán csak udvarias-ságból érdeklődött a helyi történelem iránt az iskola mindenese, ám lassan úgy belejött, hogy szinte ő volt már, aki noszogatta a beszélgetőtársát, belelovalva szinte a kutatásba.

- De hát, hogy?
- Ki tudja? Te tudod! Valami levéltárban talán majd csak találunk valamit?
- És hol gondolod? Bécsben? Prágában?
- Hova is mondtad, hogy az a nő visszavonult?
- Hallba! Az egy kisváros Ausztriában. Valahol a hegyek között.
- Na látod! Biztos, ott is van valami levéltár...
- Na jó! Nem bánom, menjünk! De nyelvet is kell tudni!
- Én tudok angolul és németül. Te?
- Én csak angolul. És talán valamit franciául.
- Ez elég jó! Persze, csehül egyikünk se tud. Pedig Prágában tudtommal úgy beszélnek.
- Az nem is baj! Angolul ott is tudnak. De az iratok meg alighanem latinul vannak. Meg németül. Te lehet, hogy elboldogulsz a latinnal. A románhoz hasonlít. A németet pedig biztos, hogy lefordítják angolra, ha kérjük. De technikai nehézségek lehetnek. Szabadságot kell ki-vennünk.
- Aha! Gondolom, te kutatási szabadságra mész. Én meg... ha a sulis eddig elvult nélkülem, hát még ellesz egy pár hétig.

Így lett. És aztán ott ücsörögtek a levéltárakban, a régi iratokat böngészve. Látszólag nem volt nehéz dolguk, második Rudolf koráról bőven voltak feljegyzések. Inkább a kiválogatás volt unalmas. Nem mind szólt egyúttal Bocskairól, de azért volt olyan is, valamivel több Mária Krisztiánról.

- Hát ennyit Bécsben! Akkor lássuk Prágát!
- Voltaképpen mi is érdekel téged igazából? Mert itt annyit szkenneltek már nekünk, hogy egy fél életen át olvashatjuk majd!
- Egyelőre ott tartok, hogy minden. Aztán... majd elvállik!
- És, már megbocsáss, ha kellemetlen, ne válaszolj, de honnét volt/van neked annyi pénzed, hogy még az én utamat is megsegítsd?
- Nem különösebben nagy titok. Kértem hazulról.
- És hol van az az otthon?
- Râmnicul Vâlcean!
- No! És onnan tudsz olyan jól magyarul?
- Deehogy! Azt már Barmodon tanultam meg.

Fenyvesi még kérdezgette volna egy kicsit erről-arról, de a „Barmod” név után a beszélgető-partnere bezárkózott. Mintha nem szívesen beszélt volna erről az életszakaszáról. Hát, nem erőltette. Pedig még kíváncsi is lett volna arra, hogy mi történt újabban a faluban, ahol ő maga is megfordult. De Petre két alkalommal is, udvariasan bár, de elterelte a beszélgetést.

„No, ha nem akarja, hát nem akarja! Ki tudja, milyen fájdalmas emlékek fűzik ahhoz a helyhez?” És visszagondolt arra az időre, amikor ő is ott volt, és bizony neki sem volt végig diadalmenet.

A prágai levéltárban, ott, ahol ők is iratokat kértek ki, nagydarab, idős, de fiatalos mozgású férfi ült éppen szemben velük, s láthatóan ugyanazokat az iratokat kérte ki, amelyekre ők is vadásztak. Mindkettőjüknek úgy tűnt, hogy azt az embert már Bécsben is látták. De sokat nem morfondírozhattak a dolgon, mert dolguk is volt – megint rengeteg iratot tettek eléjük – s az az ember különben is elég hamar elpárolgott.

Hanem az elérhető iratokkal itt se volt valami nagy szerencsájük. Papír sok volt, és ha véletlenül II. Rudolf érdekelte volna őket, akkor alighanem elégedettek is lehettek volna. De minden inkább rá vonatkozott, kevésbé Mária Krisztinára, és még kevésbé Bocskai Istvánra.

– Itt tehát megint nem temett nekünk babér – vonták le közösen a következtetést. De aztán Fenyvesi helyesbített.

– Azért valamit haladtunk. Most már világosan áll előttünk, hogy II. Rudolf udvarában úgy nyüzsgtek az alkímisták, csillagjósok meg mindenféle más szélhámosok, hogy ha arra gyanakodtunk, hogy a fejedelmet mégis megmérgezték, hát itt aztán minden eszköz megvolt hozzá. Mikor is fosztották meg azt a császárt a hatalomtól? 1608-ban?

– Ha a magyar királyi címre gondolsz, akkor igen. A cseh királyi címtől egy kicsit később, a császári cím megvolt még sokáig, majdnem a haláláig. Ezt azért soroltam fel, mert ahogy én látom, az egész egy folyamat volt. Az az öccse, Mátyás áskálódott ellene, és valóban ő lett II. Mátyás néven a magyar király. De mit akarsz ebből kihozni?

– Nagyjából azt, hogy ha, mint mondtad, Mátyás áskálódott ellene, akkor elképzelhető, hogy a hatalma mind zsugorodott és zsugorodott. Míg aztán semmije sem maradt. Majdhogynem koldusbotra jutott.

– Szegény! Hogy sajnálom!

– Te csak ne humorizálj! Inkább képzelj magad a helyébe! Meg van szokva minden jóval, s aztán szép csendesén minden kellemes dolgot kihúznak a feneke alól! Mivel pedig mindez fokozatosan történt, lehet, hogy eleinte észre se vette. Csak akkor, amikor már visszavonhatatlan volt. Tudod, láttam már ilyet!

– Oké! De úgy egyeztünk meg, hogy nem politizálunk. „Sine ira et studio”!

– Örülök, hogy észrevetted! De valóban nem ez volt a célom. Hanem képzelj most már el azt a sok szélhámost! Kicseppentek a húsos fazék mellől, s rá kellett döbbsenniük, hogy a saját lábukra kell állniuk, s abból élni, amit valóban tudnak. Nem látod az ironiát? Hogy alighanem jó páran méregkeverővé lettek? Ne felejtse, a reneszánszról van szó, amikor mindez virágzott! Olyanná lett akkoriban Prága, mint Velence!

– Az igen! Csakhogy mi éppenséggel nem látjuk sok nyomát. Már tudniillik annak, hogy most már megmérgezték a fejedelmet, vagy szívbaj végzett vele?

– No igen! Ám ahhoz, hogy ezt biztosan megtudjuk, alighanem odébb kell állnunk egy házzal. Körülbelül Hallba. Ott, gondolom a kolostor levéltárában, jó esetben arról a Farkasról is megtudhatunk valamit.

- Akkor menjünk! Vajon ott is előttünk fog járni az a magas ember?
- Gondolom! Ha ugyanaz érdeklő, ami minket...

De Hallban csalódás érte őket. Sem a magas ember nem volt ott, sem a levéltár nem tartalmazott semmi érdemlegeset.

- De hát hova lettek a reneszánsz iratok?
- Jaj kérem – mondta a levéltárat őrző barát –, bizony azokat elvitték innen.
- Mikor? Ki? Miért?
- Egyszerre csak egy kérdésre tudok felelni! A második világháborúban, mint tudják, Ausztriát bekebelezte a Harmadik Birodalom. Hát Hitler elvitette innen mindazt, ami őt érdekelhette. Már pedig a misztikus dolgok nagyon érdekelték. A reneszánsz pedig tele volt misztikummal. Hát, amit csak meg tudtak fogni, elvitték. Különben egy magas ősz ember is ugyanaz iránt érdeklődött, mint önök. De neki is csak ezt tudtam mondani.
- Itt volt! Megelőzött minket – vicsorgott Petre. – Legalább tudnánk, ki volt! Nem kérdezted?
- De, csak hogy kötve hiszem, hogy a saját nevét mondta volna. Mondott ő is egy nevet. Mondjuk azt, hogy Nagy János. Aztán bagozzuk ki, hogy a világon szaladgáló több tízezer Nagy János közül melyik is volt? Ha ugyan ez volt a valódi neve.

Petre nagyon elgondolkozott.

- Igen. Ez lehetséges.

De látszott rajta, hogy valami egészen másra gondol. Talán arra, hogy az ő pénze sincs gumból, hogy kinyúljon ameddig nekik tetszik. De nem szólt, hanem inkább csomagolt – akkor már főleg papírokat, CD-ket.

Münchenben, abban a nagyon szép német városban, amely a szigorúan vett városközpontot kivéve egyetlen hatalmas park, a mi kutatóinknak meg kellett elégedniük a legolcsóbb hozzáférhető lakással. Ami azt illeti, az sem volt éppen primitív, arra vigyáznak a szorgalmas és igényes németek, inkább csak az volt a különbség az eddigiekhez képest, hogy mindenféle hangoskodó népek laktak a szomszédságban. Ám ezzel nem törődtek. Már csak azért sem, mert a kutatásuk kezdett eredményes lenni.

Megtudták például azt, hogy a Habsburg főhercegnő és az akkor még fejedelemségre nem gondoló erdélyi főúr, már a megismerkedésük napján felfigyeltek egymásra. Bár Bocskai nem volt az a kifejezett férfiideál, középtermetű volt és vastag, de emellett udvarias, megnyerő, mint ahogy illett is olyan valakihez, aki az udvarban nevelkedett. Akkoriban a fiatal főúri hölgyek nevelésében egyik fő tantárgy lehetett felismerni azt a férfit, aki – talán beszélgető partnerként, talán esetleges segítségül – méltó lehetett a rangjukhoz, s műveltségükhöz. Lehet, hogy ezt látta meg a hercegnő. Lehet az is, hogy látnoki tehetséggel rendelkezett, megsejthette a voltaképpen nem is olyan valószínűtlen jövőt, a sok háborúskodással, asszonyok egyedül maradásával, s a férfival, akire mindig számíthat majd? Ki tudja azt már? A levelek mindenestre valami ilyesmit engedtek sejtetni.

Megint megjelent a magas, ősz hajú férfi is. Fenyvesi most már nem állta meg, odament hozzá és megkérdezte:

- Kérem szépen, tisztelt uram, üldöz bennünket, hogy mindig ott látjuk, ahol mi is vagyunk?

– Dehogyan! – felelte az ősz hajú. – Csak valószínűleg ugyanaz érdekel engem is, ami önöket. Már meg is akartam kérdezni, ha így van, nem lenne jobb egyesíteni az erőinket?

– Köszönjük, nem! – felelte gyorsan, a társa helyett, Petre.

– Ahogy tetszik – így az ősz hajú. Aztán el is tűnt hamar. Lehet, hogy nem kívánta őket zavarni.

De egyéb kellemetlenségek is voltak. Főleg a szállásukon észrevehetők. A szomszédságukban valami veszekedős népek lakhattak, mert ha nem is zavaróan hangosan, de áthallatszott a hangoskodásuk. Éjszaka zavarta ez főleg Petrét, mert a veszekedés – román nyelven folyt. Meg is jegyezte magában, hogy ez ritkaság. Még érthető lett volna török nyelvű hangoskodás, arra figyelmeztette is őket a háziúr előre, hogy az egy török negyed. De románul?

Aztán kiderült a magyarázat. Pusztá emberszeretetből olyan lakásba költöztették őket, ahol honfitársak voltak a szomszédok. Lórit nem zavarta, mert úgy látszik, vagy messzebb volt a szobája a zaj forrásától, vagy az álma volt mélyebb. Egyébként, mint később megtudták, az ő oldalán is honfitársuk lakott, egy informatikus, de ő egyedül élt, valószínűleg ez okozta a csendességét. Ez a szomszéd egy nagy amerikai vállalat itteni fiókjánál volt rendszergazda, informatikus lévén, s semmi kifogása nem volt a negyed ellen. Úgy az ötödik nap táján be is mutatkozott.

– Vasadi Márton vagyok!

Ettől a bemutatkozástól aztán Petre még rosszabbul kezdte érezni magát. Általában sehogy se volt megelégedve a müncheni tartózkodásukkal. Az irattárban se találta sehogy sem azt, amit keresett.

– Méreg, vagy nem méreg? – morfondírozott magában. – És ha méreg, ki volt az értelmi szerző, ki adta be, tudott-e arról, hogy mit tesz, és ki lehetett a méregkeverő?

Mint ahogy az már lenni szokott, nem is ő talált rá a megfejtésre, hanem, legalábbis részben, Fenyvesinek kedvezett a szerencse.

– Egy Vay vagy Bay grófnő! – jelentette be a tanár diadalittasan.

– Gondolom, az írás nem jól olvasható.

– De! Nagyjából elég jól. Csak én nem nagyon ismerem ezeket az arisztokrata családokat.

– Oké! És aztán mi lett vele?

– No igen, ez érdekes história! Azt hiszem, megint az isteni igazságszolgáltatást értük tetten. Megvette a mérget egy alkimistától, el is vitte Erdélybe, ott átadta a kancellárnak, hogy valami erősítőszer a fejedelem számára, s aztán, mint aki jól végezte dolgát, hazaindult.

– Jól is végezte.

– De ezt ő nem tudhatta előre! Sőt utóbb se, mert az úton rablók támadták meg valahol az Alföldön, s előlük való menekülteben leesett a lováról és azonnal meghalt.

– Az alföld akkor, gondolom, török fennhatóság alatt volt.

– Úgy van. Vagyis, azt hiszem, valami határterület a török és az osztrák oldal között. Gyepű, ha úgy tetszik.

– Szóval ez lenne az isteni igazságszolgáltatás. Ha nem emberi. Teszem azt, bosszú. Talán másokat is megmérgezett már, csak akkor nem nagyon mertek hozzányúlani. Főnemes lévén. Aztán így intézték el.

– Lehet. De nem is ez az érdekes! Hanem az, hogy Mária Krisztierna, úgy látszik, valahogy tudomást szerezhette a készülő merényletről. És megírta az egészet Bocskainak. Azt a levelet is Farkas vitte el, csak már elkésett vele.

– Ühümm! Csakhogy máshol meg az van, hogy vízibetegsége volt a fejedelemnek. Ezt ma úgy nevezik, hogy szívbaj. Esetleg vesebaj, de azt valahogy nem hiszem.

– Miért nem? Nem mindegy?

– Nem! Mert a vesebaj esetén a szeme is bedagad az embernek, meg a karja is puffad. Summa summárum, azt még akkoriban is észrevették volna. Ne higgyük, hogy csak azért, mert egy régi korban éltek, azért azok az emberek mind főtt hülyék lettek volna. Ezt egy nagyon okos történész mondta nem is olyan rég.

– Jó! Akkor most csak az a dolgunk, hogy megtudjuk, volt-e a reneszánsz alkimistáknak olyan mérgük, ami hatásában a szívbetegséget utánozza? Esetleg meglevő szívbajt dekompenzál?

– Az elsőre a válasz határozott igen! Már csak a pusztá logika is ezt követeli. Ami a másodikat illeti, nem tudom. Lehet, hogy volt, sőt valószínű, de akkor a grófnő és az alkimista között hosszas megbeszélésnek kellett lefolynia, mielőtt megegyeztek.

– Ez mindenképpen elképzelhető! Hiszen megrendelésről volt szó.

– Igaz. És mit tudunk az alkimistáról?

– Azt, hogy pórul járt. Néhány évvel az eset után a császár, aki akkor már talán nem is volt császár, meglátogatta kedvenc unokahúgát a halli kolostorban. Megkérdezte tőle, hogy van-e valami kívánsága, amit teljesíthetne? És akkor a hercegnő elmondta neki mindazt, amit megtudott, s hogy ez tűrhetetlen, mert végeredményben mégiscsak a vőlegénye volt, ha mégoly kevés ideig is! A császár megkérdezte tőle, hogy hajlandó-e tanúskodni?² A hercegnő igent mondott. Mint az akkoriban szokás volt, a per a legnagyobb titokban folyt le, a kivégzés viszont nyilvános volt. Csúnya kivégzés volt. A méregkeverésért nagyon haragudtak akkoriban.

– A nevét tudjuk? Az alkimistának.

– André Monéa néven említik.

– No, akkor alighanem francia lehetett. Vagy román – tette még hozzá Petre halkán, elgondolkozva.

Fenyvesi jó érzéssel nem szólt. Tisztelte a másik ember érzékenységet.

Mint utóbb kiderült, nagyon jól tette. Mert Petrét mindenképpen nagyon megviselte a történet, az alkimista nemzetiségétől teljesen függetlenül is. Nehezen aludt el esténként, és aztán lidércnyomásos álmokat látott. Erre még rátett egy lapáttal a szomszédok randalírozása is. Csak nyögött tehát nagyokat, álmában valami „ezredes urat” emlegetett, akitől állandóan bocsánatot kért, hogy valamit nem sikerült megtennie. Vagy esetleg akarattal nem tette meg. Olyan pocsekul volt, hogy Fenyvesi, akinek különben is nyúl-álma volt, s azonnal felébredt a szokatlan zajokra, kénytelen volt átmenni hozzá és jól megrázni, hogy ébredjen fel már!

– Ki az az ezredes úr? – kérdezte aztán reggel.

² Mint az iratok is tanúsítják, Bocskai valóban feleségül kérte Mária Krisztiernát, ez a rész azonban, a tanúskodással és az alkimista megbűnhődésével, teljesen a fantázia műve. Amennyiben a valóságban is úgy történt, az feltétlenül a véletlen műve!

– Ezredes? Álmomban beszéltem róla? No, arról jobb, ha nem tudsz. Különben egy állati kegyetlen ember. Szerencsére, azt se tudom, él-e, hal-e. Úgy hallottam, meghalt. Agyonverte egy viharban kidőlt diófa. De én nem tudom, hogy elhiggyem-e. Nem jellemző rá az ilyesmi. Hogy meghaljon. Hát jobb elkerülni. Még a róla való beszédet is.

– Egye fene! Nem érdekel. Hát ezért szenvedtél úgy álmodban.

– Alámszorult a kezem. S úgy éreztem, hogy az ezredes levágja, s utána egy szurkos fáklyával kiégeti. Nem tesznek jót nekem ezek a középkori kivégzések.

– Másnak se, hidd el! De azt a szomszéd párost valahogy meg kellene már juhászítani!

Ám arra nem volt szükség. A következő éjszakán már nem hallatszott semmi arról az oldalról. Azután se. Majd megtudták, hogy a pár egyik napról a másikra kiköltözött.

Az történt, hogy akkor, amikor a leghangosabbak voltak, annyira, hogy Petrének is lidérces álmot okoztak, elhallatszott a zajuk Vasadi Mártonhoz is. Ő viszont szeretett nyugodtan aludni, mert a munkájához pihent agyra volt szüksége. Nem áallotta utánajárni a dolognak, s hamar megtudta, hogy strici és a futtatott prostituált lakik velük egy házban.

„Ez azért tűrhetetlen!” - gondolta magában, s az első útja a konzulátusra vezetett. Hogy aztán ott mit intézett, mit nem, azt senkinek nem kötötte az orrára, de a páros mindenestre eltűnt.

A mi kutatóinknak se volt már sok hátra. Az utolsó napot még rászánták, hogy összegzik az elért eredményt, már csak azért is, mert újra megjelent az ősz hajú ember is, és átadott nekik egy igen érdekes levelet. Pontosabban a levél (részlet volt csak) másolatát.

Így szólt a levél:

„...és most úgy látom, megfordult a dolog. De remélem, tudod, hogy nekem az lenne a leghőbb vágyam, ha a császári ház igent mondana a kérésedre. Ezt mindenek előtt akarom, hogy tudd!

István! Te ismersz engem a világon a legjobban, még anyámnál is jobban. Nem hiszem, hogy külön kellene írjam, hogy én is szeretlek. De ebben a pillanatban sajnos semmi reményünk nincs. Itt most nagyon ellenséges a levegő körülöttünk. És sajnos, Farkas Menyhért uramnak is ez a mostani lesz az utolsó útja innen Erdélyországba. Többet errefelé már nem jön. Amióta a legjobb barátja, a debreceni Borzán Gáspár olyan szomorú véget ért, mindenkire haragszik, aki a Lajtán innen él. Hozzám még eljött, mert engem jól ismer, de többet a Fennvaló Úristen kedvéért (ezt ő mondta így) sem jönne errefelé. Ezért most mindent meg kell írjak, mert lehet, hogy többet az életben nem látjuk egymást, sem levelezni nem tudunk. Pedig látod, még magyarul is megtanultam a te kedvedért.

Ezért, hogy tudd! Rajtad kívül énnekem senki férjem nem lesz! Hanemha neked valami bajod esik, akkor én elvégeztem a világi életemet. A kolostor apátnője már tud az elhátározásomról, és vár engem.

De ennek nem szabad megtörténnie! Kérlek, vigyázz magadra, mind érterem, mind országodért! Senkiben ne bízz, mert olyan vagyont ígértek a fejedért, hogy attól még egy király is megszádlódhat. Vigyázz tehát magadra, és az Úristen legyen veled!

*A szerencsétlen
Krisztina.”*

Aztán, úgy tervezték, hogy hazamennek. Végül is... már mindent tudtak. De a sors, ahogy az már lenni szokott, ezúttal is közbeszólt.

Látogatások

Január közepe után nem sokkal, csak úgy huszadika táján, már nem tudom pontosan a napot, váratlan látogatók érkeztek hozzánk. Ez a látogatás nem volt se kellemes, se pedig kellemetlen, csak olyan, amilyennek írtam, váratlan. Vagyis, hogy nem számítottunk rá, semmi se indokolta ugyanis, hogy pont nálunk csapódjanak le.

Ketten voltak, férfiak, egy idősebb, s egy fiatalabb. A fiatalabb volt a vezéregyéniség köztük, ezt azonnal látni lehetett mert hogy ő vitte a szót. Murgu Octaviannak mutatkozott be, rendőrtiszt volt, felügyelői rangban. (Így fordítottam le az „inspector” szót, bár lehet, hogy a fordítás nem pontos, ki ismeri ki magát azok közt a mostani rendőri rangok között?) Az idősebb, aki valami fő ügynök lehetett (mint agent şef principal mutatkozott be), a Dorolţan névre hallgatott.

A Murgu név legalábbismerős volt előttem, vagy két évvel azelőtt beszéltek az emberek a barmodi Murgu Ionela fiatalon bekövetkezett tragikus haláláról. Hát ez a tiszt annak a nőnek volt az öccse. De attól még nem feltétlenül minket kellett volna szerencsétlenül a látogatásával. Voltak mások, többen is, akik közelebből voltak érintve abban a tragédiában.

Rendőrök látogatása soha nem kellemes senkinek, még akkor se, ha az embernek tökéletesen rendben van a szénája. Még ha nincs is semmi takargatnivalója, akkor is, és legalábbis unalmas. Jó szórakozás a tévében nézni a krimiket, de egész más, ha az házhoz jön. Különösen, ha az ember a fiatal kora jó részét a kondukátor idejében töltötte. No persze, nem volt választása. Mint ahogy a látogató rendőröknek sem. Küldték őket, hát jöttek.

Voltaképpen az iskolai ügyekre voltak kíváncsiak. Hogy ki az igazgató, milyen viszonyban vagyunk vele, milyen osztályokban tanítunk és miért, mi a véleményünk például Fenyvesiről, a történelemtanárról, és az új (ebben a tanévben jött a sulihoz) mindenéről, ilyesmi.

Mondtam neki, hogy alighanem eltévesztették a címet, mert nekem csak egy néhány órára van Miklósfalván, a katedrám igazából a vigyázóvári kettes iskolában van. „És Klári?” „Neki is, csak neki több órája van Miklósfalván.”

– És valóban nem sejti, hogy miért pont ide látogattuk elsőször? – mosolygott az idősebbik.

– Én biz egyáltalán.

– A nevem se mond önnek semmit?

– Nem.

– De én úgy tudom, hogy önnek két fia van.

– Persze. Ott tanulnak a suliban. (A látogatás Vigyázóváron történt.)

– És az egyiket, András nevűt, sokat látják mostanában az én kislánnyommal.

De akkor már beugrott.

– Ó! hát maga Irénkének az a titokzatos apja?! Na, örülök, hogy megismerkedtünk! Nagyon kedves kislánya van! És hát, persze, az egyik fiam valóban udvarol neki. Ebben a korban ez szerintem természetes dolog. Én pedig igyekszem vigyázni, hogy el ne fajuljon. De András nem is olyan. Nem úgy volt nevelve.

A férfi vidáman elmosolyodott.

– Nincs énnekem a fia ellen semmi kifogásom! Még inkább örülök, hogy ilyen rendes srác teszi a szépet a lányomnak. Úgy hallottam, nem csavarog, nem iszik, nem drogozik. És ez a mai világban már elég nagy szó.

Aztán a két férfi általában kezdett kérdezősködni arról, hogy mi a véleményem az udvarlásról? „Semmi.” „És ha az, akinek udvarolnak, férjes asszony?” „Nem avatkozom a mások dolgaiba.” „Ez bizony nem jó, mert önre sokan hallgatnak!”

Persze, ekkor már jól tudtam, hogy mire akarnak kilyukadni. Persze, Rózáról és Petréről van szó! Akár már hamarabb is megkérdezhetette volna valaki, de úgy látszik, eddig még nem szúrt szemet senkinek. De hát ebben az ügyben sem jó embert kérdeztek, mert szinte betegesen irtóztam attól, hogy valaki fölött ítéletet mondjak.

– És most éppen hol van az a Dinulescu?

– Tudomásom szerint külföldön. Fenyvesi tanár úrral. A történelemtanár kutatási szabadságot vett ki, valami dolgot fog írni, talán doktorálni akar, Dinulescu pedig elkísérte és segít neki. Úgy látszik, őt is érdekli a történelem.

– És önt nem? Úgy tudom, régebben azt is tanított.

– Úgy van. De már nem teszem. Vannak nélkülem is elegenden.

– Na hát, nincs önnel semmi bajunk, csak arról a Dinulescuról akartunk érdeklődni. Ne nagyon barátkozzon vele, ha találkoznak!

– Nem szoktam. Ámbár... megkérdezném, hogy mi a baj vele? Ha nem államtitok.

– Neem! Dehogy! Egyszerűen bűnöző. Szökött rab. Tolvaj. Ha még emlékszik, vagy legalább hallott a két évvel ezelőtti barmodi fatolvaj bandára/ról.

Bólintás.

– Na, annak a bandának volt a tagja ez a Dinulescu. Nem éppen a legjelentősebb, de köztük volt. Meg még talán gyilkos is. Hát szóval, éppen most nyomozzuk. Aztán a fiának meg mondja meg, hogy lehetőleg vigyázzon a lányomra! Ha tud! Nem akarnék még időnek előtte unokát.

Azzal elcaplattak a januári jeges latyakban.

Még meg akartam volna kérdezni, hogy hogyan lett a Daróczibúl Dorolţan, vagy hogy esetleg fordítva történt, de nem hagytak rá időt. Eltűntek, mint a mesebeli macska, még a mosoly se maradt utánuk.

Összenéztünk Kláriver. Aki egyébként az egész idő alatt egy szót se szólt a köszönésen kívül. Ezt szeretem benne! Sok egyéb között. Azt, hogy nagyon ritkán avatkozik a férfiak dolgába. S akkor pedig, amikor mégis megteszi, rendszerint a helyes útra tereli a társalgást. De most erre nem volt szükség így, csak a fejét ingatta, hol helyeslően, hol elítélően, ahogy a helyzet hozta.

– No, Dinulescunak most szorul a kapcája! – jött meg most a szava, tudván azt is, hogy én viszont igénylem a véleményét.

– Neki igen! Meg még Rózának is. Én még azt sem értem, hogy miért nem fogták le már jó ideje? Hiszen itt volt, a vak is láthatta!

– Hacsak éppen nem az volt a célja valakinek vagy valakiknek, hogy hagyják ezt az egészséget ennyire haladni. Esetleg zsarolás szándéka bújlik meg a háttérben?

– Ki tudja? Majd meglátjuk, ha megérjük!

Vasadi Róza főtanfelügyelő helyettes volt, őt tehát nem illett csak úgy egyszerűen meglátogatni holmi alacsony rangú rendőrtisztnek. Őt tisztelettel meginvitálták a prefektus hivatalába. Ez afféle kormánybiztosi tisztség, minden megyében van belőle egy, s hivatalos megfogalmazás szerint az kellene legyen a dolga, hogy a törvényes keretek betartását ellenőrizze a megye legfontosabb állami intézményei esetében. Hozzáértendő a polgármesteri hivatal is. Ám éppen mostanában sokat beszélnek arról, hogy vannak ám megyék, ahol ezek az emberek messze túllépik a hatáskörüket. Tehetik, senki se ellenőrzi őket.

Ebben a mi megyénkben ez ritkán történhet meg, legalábbis, nem szólnak róla hírek. Pletykák.

Róza asszony tehát a mondott időben jelentkezett a megjelölt címen. A prefektus – inkább prefektának illene nevezni, mert nő volt, méghozzá szép nő – fogadására fel is állt a székéből, s eléje ment az ajtóig.

– De hát mi van magával, kedvesem? – kérdezte mosolyogva, hogy mutassa, egyáltalán nem valami főbenjáró ügyben hívatta.

Róza, bár akkor már sejtette, hogy miről lehet szó, csak a vállát vonogatta.

– Velem aztán igazán semmi! Végzem a munkámat, ahogy tudom, s ahogy lehet.

– Nincs is a munkájával semmi bajunk! – sietett biztosítani a másik nő. – De azt remélem sejtí, hogy a maga pozíciójában az embernek minden szempontból tisztának kell lennie.

– EZT nem tudtam! – riposztozott Róza, mintegy jelezve a hangsúllyal, hogy ismeri valamennyire a másik előéletét, s ha valamit a tanfelügyelőnek nem szabad, azt alighanem kétszeresen nem szabad a prefektusnak.

– No, természetesen nem áll szándékomban ágy-problémákat érinteni! – negédeskedett megint a kormánybiztos. – Mindenki úgy éli meg a testi vágyait, ahogy az neki a legkellemesebb. Én se vagyok annyira álszent. Azt is tudom, hogy a férje már évek óta külföldön van. Na de én például megvágatom a partnereimet! Ha egyáltalán lehetséges.

Róza kezdett bezárkózni. Észrevette, hogy ez a nő az édeskés stílusával legalább annyira veszélyes, mint egy nagy, erős, durva férfi, aki esetleg azonnal törvényt meg pert emlegetett volna. Vagy esetleg még sokkal veszélyesebb. Így aztán csak gondolatban folytatta, hogy: „megvágatod hát, méghozzá lehetőleg a saját nemedből!” – de nem mondta ki. Nem látta értelmét. Annál kíváncsiabb volt arra, hogy mi is a kifogás Dinulescu ellen. Hiszen igaz, hogy az érettségén kívül nincs magasabb iskolája, de nem is foglal el olyan állást, amire nincs feljogosítva. Amit pedig elfoglal, abban a végzett munkája ellen semmi kifogás nem merülhet fel. Ezt Róza többször is ellenőrizte, másokkal is ellenőriztette, s mindig ugyanazt az eredményt kapta.

– Nem hinném, hogy a Dinulescu úr munkája ellen valaki szólhatna...

– A munkája ellen nem is! Hanem az ember...

– Az ember? Csendes, szorgalmas, mélyen érző, mit akarnánk még?

– Miiiit? De hát az az ember bűnöző! Börtöntöltelék! Fatolvaj! Szökevény! Lehet, hogy gyilkos is! – sorolta a prefektusnő mindazokat a vádpontokat, amelyeket nem sokkal előbb a rendőrök közöltek velünk.

Róza megrettent. Erről neki fogalma nem volt. Senki az égvilágon nem közölte vele. Még hagyján, hogy maga az érdekelt eltitkolja, de például a munkaügynél igencsak nyoma kellett volna legyen. Vakarta is a fejét.

– No, én úgyse láttam hónapok óta. Amióta a töritanárunk kutatását segíti. Fizetés nélküli szabadságot kért az ottani igazgatótól, és én egészen rendben levőnek találtam.

– Jó! Ez még igaz is lehet. De úgyis marad a többi. Hát lehet valaki tanfelügyelő ilyen életmód, ilyen kapcsolat mellett? Ha jól meggondolom, talán még tanítania se volna szabad! Gyermekeket nevelni?!

– Akkor hát hogy oldjuk meg ezt a problémát? – kérdezett most már vissza. Közben ugyanis elhatározta magát. Ez látszott is rajta eléggé ahhoz, hogy a prefektus elbizonytalanodjon. „Vajon mire lenne képes ez a fehérség, ha nagyon sarokba szorítanánk? Talán jobb nem forszírozni!”

– No hát, megoldjuk valahogy! Maga csak annyit tegyen, hogy ha lehet, ne találkozzon többet ezzel a Dinulescuval! Megoldható?

– Hogyne!

– És hát... Sajnos le kell mondjon a tanfelügyelői posztról! Ehhez ragaszkodnom kell, ugye, belátja? Aztán a többit majd meglátjuk! Lehet, hogy nyugodtan megmaradhat akár a tanügyben is. Ha rendesen viselkedik. Még egyszer mondom, nincs nekünk semmi kifogásunk a magánéleti problémáinak a megoldása ellen, csak próbálja meg valahogy... nem is tudom hogy mondjam... legalább a látszatot megőrizni!

Újra itthon

Azért, amíg itthon történt, ami történt, addig Münchenben sem állt éppen meg az élet. Fenyvesi Lóri például befejezte a dolgozatához szükséges anyag rendszerezését. Hogy eközben Petre mivel foglalta el magát, azt nem lehetett tudni. Sem akkor, sem később nem beszélt arról senkinek. Vagy legalábbis senki olyannak, akitől a miklósfalvi intelligencia megtudhatta volna. Valamit mindenesetre csinálhatott, mert láthatóan nem ült egész nap a babérjain.

És a visszautazás napja is eljött. Volna. Ha éppen nem azon a napon hívták volna őket a konzulhoz.

– Mi? Nem a lakótársunk? Vasadi?

– Nem. Önök. Vasadi úr már mindent elmondott, amit csak tudott. Most önökön a sor.

– No, akkor tessék! Kérdezzen!

– Miféle ügyük volt önöknek a román rendőrséggel?

– Nekem? Tudtommal semmi – válaszolt Fenyvesi, de csak a saját nevében. Petre hallgatott aztán, amikor jól megrágta azt, amit mondani akart, négy szemközti kihallgatást kért a konzultól.

„Na, az ördög vigye el! Alighanem megint összeakadtam valami szekusivadékkal! Ilyen az én szerencsém!” Így Lóri, de csak gondolatban.

A négy szemközti kihallgatás körülbelül háromnegyed órát tartott. Akkor visszajött Petre. A konzul még telefonálgatott valamennyit, talán tíz percet, majd ő is visszajött.

– Nos, uraim, most haza kell önöket toloncolnom! Szerencsére még vannak ketten ugyanabban a sorsban, majd együtt mennek vissza.

– Csak már látnám! – sóhajtott fel Lóri nagyon őszintén. Megkeseredett már akkorra benne a kutatási láz.

– Hát akkor lássuk, ki, kivel utazik? A másik párost feltétlenül szét kell választanom, ez így szokás. Hát akkor önöket is szét kell választanom. Egyikük utazik a hölgygel, a másik pedig a férfival. Tanár úr, válasszon!

– Nekem mindegy.

– Akkor ön megy a hölgygel. A csomagjaikat át kell vizsgáltatnom, ez szigorú utasítás.

Hát ezen is átestek. Hogy Petrénél kifogásoltak-e valamit, azt nem lehet tudni, mert sose beszélt róla. Lóritól elvették azokat az iratokat, amelyeket a müncheni levéltárban szedett össze.

– Ezeket átvizsgáltatjuk! Ha nincs bennük semmi veszélyes vagy lopott, akkor visszakapja. Ha másképp van, akkor otthon reklamálhat értük.

„Reklamál a hóhér! Úgyis tudom már fejből, amit tudnom kell!” – gondolta Lóránd.

Hogy Petrétől mit vettek el, vagy egyáltalán elvettek-e valamit, az titok maradt.

Az állomásra még kikísérte őket a konzul, hogy lássák, személyesen nem haragszik rájuk. Aztán feldobták őket a vonatra (hogyne, repülőgép, majd éppen ilyenekre fog költeni a román állam) két-két rendőr kíséretében, vagyis minden személyre jutott egy, s elindultak. Külön vagonban, nem is volt szabad találkozniuk az úton. „Hát erre kellett a rendőr!”

De nem is nagyon törték magukat a találkozásért.

Fenyvesi eleinte nem ismert rá az útitársnőjére. Aztán, hogy jobban megnézte – volt rá ideje elég – csak felismerte.

– Maga nem Puskás Ferencnek a lánya? Barmodról? Enikő?

Enikő bólintott.

– Mit tud az otthoniakról?

Enikő a fejét rázta, hogy semmit.

– Pedig már azt hittem, hogy lesz, akivel társalogjak. De ha nem akar, az sem baj.

Ültek hát némán egymás mellett.

A Petre vagonjában úgy látszik valamivel vehemensebben zajlott az élet, mert többször is a rendőröknek kellett őket szétválasztani. Csak az volt az érdekes, hogy amikor Budapesten szálltak, hogy átülnének a másik vonatra, amely elviszi őket, ha nem is haza, de legalább közel, jól láthatóan nem Petre volt összeverve, hanem a másik férfi. Pedig kétszer akkora volt, mint a cingár mindenek. Budapest után, amikor látható lett, hogy a rendőrök végig komolyan veszik a szolgálatukat, Enikő is mintha feloldódott volna. Addig sötét volt és szigorú, mintha valami hóhérségéd lenne.

– Tanár úr!

– Tessék!

– Kérdezhetek valamit?

– Természetesen!

– Mi történt otthon? Amióta el- jöttem. Szöktem.

Fenyvesi a fejét ingatta.

– Tudja, én nagyjából ugyanakkor jöttem el Barmodról. Csak hallottam, hogy az édesapjék, éppúgy mint Nagyék, eladták a birtokot. Még abban is hasonlít a történetük, hogy az eladás után mindkét család felszívódott. Illetve Nagyéktól csak János tűnt el. A felesége és a mostoha-fia a városba költöztek. Aztán Jánost jó sokára láttam megint. Alig ismertem rá. Na, maguknál meg maga tűnt el először. Senki nem tudta, hová lett. Aztán az apja és az anyja, egyszerre.

– S később se találkozott velük? Vagy hallott róluk?

– Nézze, Enikő! Most éppen vonaton vagyunk, s nagyon kellemetlen élményben van részünk. Kibírja, ha még ráteszek egy lapáttal?

Enikő hallgatott egy kicsit, aztán bólintott.

– Azt hiszem, ki.

– No hát, úgy hallottam, hogy meghalt. Az édesapja. Megölték. A birtokon találták meg. És éppen ezt az embert, az iskola mindenest gyanúsítják azzal, hogy megölte. De ez már valóban csak szóbeszéd. Lehet, hogy egészen másképp van.

Enikő lehajtotta a fejét, egy könnycseppet is elmorzsolta a szeméből.

– Szegény apa! Úgy igyekezett, hogy rendes lány legyek! Lehet, hogy jobb is, ha nem lát – így.

Most a tanáron volt a sor, hogy elgondolkozzon.

– Nem jobb! Azt hiszem, hogy nem jobb. Élni mindenképpen jobb, mint halottnak lenni. És ezt már biztosan az édesapja is tudja, ott, ahol van.

– És a birtokot? Ki vette meg?

– Látja, ez is inkább csak szóbeszéd. Azt hallottam, most nemrég, hogy az apja annak a Dinulescunak adta el, akit most gyanúsítanak. De hiszen éppen azért gyanúsítják. Bár nekem volna még más tippem is. Aztán, hogy őt bezárták, ez megint bizonytalan, hogy miért is, az állam elkobozta és megint eladta. Akkor Nagy Gábor vette meg. De nem magának. Hanem a cégnek, ahol dolgozik.

– Ó! igen. Gabival találkoztam. Úgy egy éve. Vagy nem egészen. Most zöldséget termel. Szóval ott termeli!? Ügyes fiú. És rendes is. Tudja, hogy az apám azt szerette volna, ha hozzámegyek feleségül?

A tanár mosolygott a bajusza alatt.

– És miért nem ment hozzá?

– Nem szerettem. Akkor már nem. De gyerekkorunkban szörnyen (!) szerelmesek voltunk egymásba.

– Valaki mást szeretett?

– Igen! Ezt a Mihait. Kezdetben nagyon kedves volt és jó volt vele. Csak körülbelül egy fél éve romlott el köztünk a dolog.

Enikő láthatóan kerülte azt a témát, hogy mit is dolgoztak ők Németországban. Fenyvesi pedig, aki eleget hallott ilyesmiről, látott is, nem kérdezett rá, pedig talán választ is kapott volna. Enikő ezúttal olyan hangulatban volt, hogy talán mindent el is mondott volna. Még meg is könnyebbült volna. De ezt Fenyvesi nem tudhatta. Hiszen az emberek lelke bonyolult, mégpedig mindenkié másképpen.

A vonat után autóbusz következett, majd a végén Vigyázóvár. A rendőrség udvara.

– Akarja, hogy megvárjam?

– Nagyon szeretném!

– Azt hiszem, az én ügyem nem tart sokáig. Magát meg megvárom, van az a vegetáriánus vendéglő a központtól a régi kórház felé tartó utcán. Jó lesz? Akármilyen későn jön, én megvárom. Aztán majd megbeszéljük, hogy mihez kezdünk.

– Jó lesz!

Ezúttal azonban jól elszámította magát Fenyvesi Lóránd. Bizony az ő meghallgatása (vagy kihallgatása?) sokkal tovább tartott, mint az Enkiőé. Kérdezték mindenféléről, össze nem tartozó dolgokról, ahogy az ugyebár a rendőrségnek régi szokása. Gondolom, ezt azért teszik, hogy belezavarják a delikvenst a mondanivalójába. De hát, aki az igazat mondja, azt nem lehet belezavarni. Legfeljebb az eshet meg, hogy félóra után más szavakkal mondja el – ugyanazt. A lényeg az egészben az volt, hogy mit tud Dinulescu Petréről? Vagy, hogy tud-e egyáltalán valamit is róla? Amire az őszinte felelet az volt (többször a kihallgatás során), hogy igen tud, de csak azóta, amióta az iskolában megismerte.

Így esett, hogy mire megszabadult (izzadó fejjel), akkorra Enikő már rég a megbeszélt helyen várta.

– De akkor legalább jól átbeszéljük a tennivalókat!

Enikő megkérdezte tőle, hogy miért nem tegezi, mint diákkorában tette? Amire azt felelte, hogy azért, mert már nem tanár-diák viszony áll fenn közöttük, hanem egy fiatal nő beszélget egy, reméli, nem túl idős férfival. Ilyen esetben pedig jólnevelt férfi csak akkor tegezhet egy nőt, ha arra felkérést, vagy legalábbis engedélyt kap. És akkor a tegezés kölcsönös.

Enikő mosolyogva megadta az engedélyt. És a felkérés is megtörtént.

– Mihez fogsz most kezdeni? Visszamész Mihaihoz?

– Oda ugyan nem! De nem is mehetnék! Azért se, mert nagyon rámunt, de biztosan van is már neki új védenca, vagy legalábbis jelöltje. Lehet, hogy több is. Sőt, valószínű! – tette hozzá elgondolkozva. Mivel ennek eléggé nyilvánvaló jeleit tapasztalta.

– Érteni pedig nem értesz... szinte semmihez.

– Ez igaz. De megtanulhatok bármit. Tudod! Elég szorgalmas vagyok.

– Ezek szerint az eddigi... foglalkozásodhoz nem szándékozol visszatérni?!

– Nem, itt semmiképpen sem. És semmiképpen nem egyedül.

– Miért? Az rossz?

– Nemcsak. Az veszélyes. Gondolom, te nem tudsz semmit erről a foglalkozásról.

– Úgy van.

– Először is, nagyon szigorú szabályok szerint éltem. Mindig Mihai mondta meg, hogy kivel mehetek el, és ő meg is védett, ha arra került sor. Ez még a legutolsó időben is így volt, amikor már nagyon untuk egymást.

– Miért?

– Mert többen is tudták rólunk, hogy összetartozunk, és ha Mihai nem véd, és baleset történik velem, akkor őt legelőször is a konkurencia kapta volna el. Hogy példát statuáljanak. Aztán pedig soha nem talált volna lányokat, hogy dolgozzanak neki. Soha, egy hétnél tovább.

– Értem. Ez eddig ismeretlen világ volt előttem. És szóval ezért nem folytatnád itt egyedül.

– Meg azért sem, mert itt sokkal több a veszély és sokkal nagyobbak. Azért ne feledd, kaptunk mi ott híreket arról is, hogy itt milyen a világ.

– Kezdem érteni. De ha már egyszer belekóstoltál a férfiak élvezetébe, nem lesz most túl nagy a kísértés, hogy ugyanazt tedd, amit eddig is, csak éppen ellenőrzés nélkül?

– Neeem! – mosolyodott el Enikő vidáman. – Ezeket a dolgokat mi természetesnek vesszük, s semmiképpen nem élünk vissza vele. Jaj is lenne nekünk! A különbség mindössze az, hogy eddig kívülről vigyázott rám valaki, mostantól pedig a saját józan eszem. De miért kérded? Talán feleségül akarsz venni? Mert akkor tudd meg, hogy mi sokkal visszafogottabb életet éltünk ott, mint itt sok „tisztességes asszony”.

– No, ami azt a bizonyos feleségül vevést illeti, arra majd később rátérhetünk. Talán bizony azt vetted észre, hogy tetszel nekem?

– Csapnivaló szakmabeli lennék, ha ilyesmit nem vennék észre egyetlen pillantásból!

– Na igen. Ezt elhiszem. De gondolom, pillanatnyilag nem ez a legfőbb gondod. Hanem inkább az, hogy hol alszol az éjjel?

– Eredetileg azt terveztem, hogy kimegyek Barmodra, s megkérem Nagy Gabit, hagyjon ott lakni, amíg valami nem adódik. Szerintem megengedné. Vagy van jobb?

– Ahogy vesszük. Nálam ellakhatsz, ha nem zavar az, hogy az anyámmal kell megosztanod a szobát. Mivel nekünk csak két szobánk van. Sajnos.

– Miért ne? Nem hiszem, hogy rosszabb lenne, mint Mihaijal az utolsó időkben.

Lóri visszagondolt a szomszédból hallott hangokra és igazat adott neki. Ebben tehát meg is egyeztek.

Emlékekben kísért a múlt

Dinulescu Petrét is kikérdezték a rendőrségen. De az ő kihallgatása rövid volt, szinte csak formáság. „Börtönből szökött, hát természetesen visszamegy a börtönbe!” Ez világos volt, mint a nap. „És leüli, ami még hátravan neki. Hacsak még rá nem sóznak valamit a régi mellé!”

Petre maga is tudta, hogy rosszul áll a szénája, csak még az nem volt világos előtte, hogy mennyire.

„Alighanem nagyon. Vagy inkább teljesen. Rövid lesz az ittlétem!”

Az ittlét a rendőrségi fogdára vonatkozott. Ám ezúttal elszámította magát. Ő is, meg azok is, akik fogvatartották. Mert a napok múltak, csak múltak és ő még mindig ott dekkolt.

„Áhá! Puhítanak!” – gondolta ekkor magában. Erről is tudta már, hogy hogy megy. A börtön nagy akadémia. Sok mindent megtanul ott az ember. Aztán egyszer csak parancs érkezhett valahonnan, mert felszólították, hogy gyorsan kapkodja össze, amije van – nem sok volt –, mert átviszik egy másik helyre. „Hova?” „Nem kérdez!”

Annyit látott a rácson keresztül, hogy nagy épület a városközpontban. És valóban odavitték, az udvarra. Oda is vele ment két ór, kísérték fel a lépcsőn az első emeletre, ott betuszkolták egy nagyon reprezentatív terembe, hogy ott várjon.

– Aztán viselkedjen!

Petre azzal kezdte a viselkedést, hogy leült egy üresen álló székre. Nem az óriási íróasztal mögött, azt tudta, hogy az nem az ő helye, és onnan úgymint felállítják majd, hanem azzal szemben az íróasztal másik oldalán.

Aztán, úgy egy negyedóra várakozás után, ajtó nyílt és belibeggett rajta Eugenia Macarie, az új prefektus. Személyesen.

– Nia! Te?

Mert azt már kikétszerkettőzte magában a várakozás ideje alatt, hogy hova is hozhatták.

– Én bizony, személyesen! – mosolygott szélesen a szép nő. – De hogy te itt?...

Nia ebben az évben negyvenkét éves volt, és valóban nagyon szép. Még azt tehette volna hozzá az, aki már régebben is ismerte, hogy soha azelőtt ilyen szép nem volt. És ilyen elégedett sem.

– Akkor jó dolgom van! Csak szeret engem Valaki odafent! – nyugodott meg az elítélt.

– Az még majd elválik! – emelte fel az ujját a prefektus. – Én sokat segíthetek, de ugyanúgy ronthatok is a sorsodon! Rajtad múlik. A viselkedéseden.

„Úgy látszik, hogy a viselkedés lehet itt a mai jelszó. Már másodszor mondják.” – vigyorgott magában Petre elégedetten.

– Hát akkor halljuk! Merre jártál, mit csináltál az utóbbi időben?

Petre elmondta türelmesen, hogy járta végig Fenyvesivel azokat a különböző stációkat, ahol adatokat lehetett remélni arról a régi fejedelemről, akinek a neve volt: Bocskai István. Azt is elmondta, mire jutottak, hogy megmérgezték, hogy ki mérgezte meg és milyen úton.

– A méregnek a leírása itt van! – ütött a koponyájára, aztán papírt kért és ceruzát, és leírta szóról szóra a latin nyelvű szöveget, amit pedig csak egyszer látott, sőt még Fenyvesitől is elvették a konzulátuson. Olyan volt az agya, mint egy fényképezőgép. Amit egyszer látott, több hónap után is le tudta írni. Vagy rajzolni. Mert azt is elég jól tudott.

– Hej, Petre, Petre, hogy mi lehetett volna belőled, ha akkor nem hagyod ott a tisztiiskolát! Miért tetted?

– Nem tehettem másképp! Más utasítást kaptam. Meg az jobban is érdekelt. A terepmunka! Az az én világom.

– Az ezredestől? – kapta fel a szót a prefektus.

– Tőle! De erről nem szívesen beszélnek. Az életemet még én is félttem.

– Az ezredes halott. Egy kidőlő fa ütötte agyon Barmodon, két évvel ezelőtt! Én ott voltam a temetésén. És ami még fontosabb, Octavian, az a fiatal rendőrtiszt, aki akkoriban még tisztiiskolás volt, s aki az öccse annak a nőnek, akit szintén ott ért a halál, no hát ez a srác látta is az ezredest holtan. Itt nincs kétség. Tőle már nem kell félned!

– Mindegy! Én azért mégsem hiszem. Nem olyan fajta volt, mint aki így hal meg. Senkitől nem félek, de tőle még most is libabőrös leszek.

– Jó! Hát legyél libabőrös! Nekem nincs kifogásom. De azért mégiscsak kár! Hogy akkor otthagytad a sulit.

– Szerintem túl van tárgyalva!

Niáról érdemben még nem volt szó eddig. Valóban jól ismerte Dinulescut, félig még gyermekkorukból való volt ez az ismeretség. Földiek voltak. Csakhogy míg Petre a városból származott, fürdőváros méghozzá, addig Nia a város közelében egy kisebb helységről, szintén gyógyfürdő van ott. Még vicceltek is egymással akkoriban, a két egykorú fiatal, hogy igaz, az egyik kifejezetten városi, de az a város nem helyszíne egy nagy író híres regényének, mint a másik. És valóban, Liviu Rebreanu egyik híres nagyregénye Amarán játszódik.

Amelyből aztán következtetni lehet arra is, hogy a két ember egyáltalán nem volt műveletlen, hanem korukhoz és szülőföldjükhöz képest igenis jó nevelésben volt részük.

Nia apja, Eugen Macarie, tanár volt, irodalmat és történelmet tanított azon a fürdőhelyen, amelyen laktak. Jó ember volt szerették és tisztelték az emberek. Nia, aki egyedüli gyermek volt, apu kedvence, s még a nevét is örökölte nőnemű változatában, a család szeme-fénye volt akkoriban. Egészen természetes volt, hogy egyetemre kell menjen. És valóban ott is volt a helye az esze, a műveltsége után.

Nem irányították egyetlen szakma felé sem, hagyták, hadd menjen a saját feje, a saját vágyai után. És mivel ő úgy érezte, vezetésre termett, olyan szakot választott, amely ugródeszkául szolgálhatott egy későbbi politikai karrier felé.

Nia tizenöt éves volt a kondukátor bukása idején. Vegyes érzelmekkel viseltetett a volt vezető iránt. Bár fiatal kora inkább a vehemensebb véleményalkotásra készítette volna, elemző elméje segítségével sikerült árnyalt képet alkotnia a volt párttitkáról. Nem sikkadt el a látóköréből az a sok nyomor és szenvedés, amelyben a népnek, s főleg a középvezetőknek, az értelmiségnek része volt a bukott politikus ténykedése miatt, de látta azt is, hogy a maga durva, cinikus módján mégiscsak kirángatta az országát a legmélyebb adósságcsapdából. Azt is tisztán látta, hogy a kondukátort nem elítélték, hanem meggyilkolták. Méghozzá minden bizonnyal azért, mert túl sokat tudott, túl sok emberről. Sőt! A száját sem lett volna hajlandó befogni. De tudta

azt is, az eszével tudta, nem az érzéseivel, hogy az a politikai gyilkosság feltétlenül szükséges volt egy véres polgárháború elkerüléséhez.

Tiborral az egyetemen ismerkedett meg. Már az is érdekesség volt, hogy feltétlenül Erdélybe akart menni egyetemre. Mivel pedig ott a legnagyobb egyetem a kolozsvári volt, hát ott kötött ki. Az első év úgy telt el, hogy igazából észre se vette. A másodéven találkozott össze a fiúval. A menzán ismerkedtek meg, mint olyan sok más egyetemista pár. Kiderült, hogy mindketten ugyanarra az évfolyamra járnak, csak a fiú egy másik szakra. Azért voltak közös óráik is. Elsőévesen valószínűleg azért nem figyeltek fel egymásra, mert még mindketten kábultak voltak attól a ténytől, hogy ők – egyetemisták.

Nia meghívta Tibort haza, a házukba. Ezt a meghívást meg is írta a szüleinek, s ők kíváncsian várták azt a fiatalembert, aki az ő kislányuknak udvarol. Igaz, akkor Tibor egy udvarias gesztussal kitért a látogatás elől, de semmiképpen nem örökre, inkább úgy, mint aki szeretné is, de egy kissé tart is tőle. Időközben Tibor is megírta az anyjának, hogy hogy is áll a helyzet, sőt, megkérdezte, hogy ha majd eljön az ideje a nősülésnek, volna-e kifogása az említett édesanyának az ellen, ha a felesége – román?

A válasz hamar megjött, hogy természetesen nem lenne kifogása, csak tisztességes lány legyen a választottja!

Hát járkáltak, kirándultak együtt, sőt Nia három heti udvarlás után Tibornak ajándékozta az ártatlanságát. Nem ugyan önként és dalolva, szükség volt egy kis rábeszélésre, meg alkalomra is, de végül meglett.

Nem is lett volna semmi komplikáció, és mint rendesen lenni szokott, ez esetben is, a jövő a múltnak a természetes meghosszabbítása lett volna, ha...

Ha Tibornak nem lett volna az a bizonyos évfolyamtársnője, akinek két jellemző tulajdonsága volt. Egy fizikai tulajdonság, amit mindenki észrevett, aki csak két percnél több ideig látta, nevezetesen az, hogy a leányzó rendkívüli módon hasonlít (profilból) egy papagájhoz, meg egy szellemi tulajdonság. Ez pedig abban állt, hogy rendkívül nagy rábeszélő képessége volt és azt ki is használta. Persze általában a saját érdekeit tartotta szem előtt olyankor, amikor azt a bizonyos rábeszélőképességet – ma karizmának neveznék – elővette.

Szegény Nia sorsa ezzel megpecsételődött. Hiszen, amikor Ingrid (így hívták a papagájt) valakit célba vett, annak nem volt előle menekülése.

Eleinte csak azt vette észre, hogy Tibor ritkábban ér rá találkozni vele. Aztán azt is meglátta, hogy a srác kerüli őt. Majd egyszer az is nyilvánvalóvá lett, hogy neki annak a fiatalembernek az oldalán már nincs helye. Másnak van!

Nia sokat sírt akkoriban. Lefogyott, kialvatlan volt, kissé veszekedős is lett, pedig addig olyan szelíd volt, mint egy galamb. Egy adott pillanatban pedig elmondta ennek a jól látható összeesésnek az okát egy szobatársnőjének. Internátusban lakott ugyanis.

Mit tett, mit nem tett a szobatársnő, senkinek nem kötötték az orrára, de tény, hogy Nia lassan kezdett visszatérni a való életbe. Csak az volt a feltűnő, hogy attól fogva kerülte a fiúk társaságát. Inkább azzal a szobatársnővel látták együtt sülve-főve.

És még egy változás volt, nem feltűnő ugyan, de aki huzamosabb ideig volt együtt vele, észrevette: Nia attól kezdve igyekezett elkerülni a magyar évfolyamtársak társaságát. Az vessen rá követ, aki hasonló helyzetben nem így tett volna!

Megint elmúlt egy év és Nia új ismerőst talált. Egy fiatal katonatiszt kezdte kerülgetni (akkoriban neki még minden zöld egyenruhás tiszt egyformán „katona” volt), bizonyos idő után aztán kiderült, hogy sikerrel.

De nem házasodtak össze. A tiszt ugyan meglátogatta őket otthon is, de a látogatás nem a várt eredményt hozta.

– Nem látod, hogy ez a férfi milyen végtelenül kegyetlen? – volt az apának a pontosan megfogalmazott véleménye.

Házasság tehát nem lett a dologból, de azért évekig együtt maradtak. Időközben a férfi egyre feljebb emelkedett a ranglétrán.

Majd Nia elvégezte az egyetemet, s kihelyezték. Egy olyan megyébe, ahol az emberek legnagyobb része nem is ismerte az állam nyelvét.

Persze, egy székely megye volt.

Nia ekkor már hírszerző tiszt volt, bár alacsony rangban. A barátja beszervezte. Ám lehet, hogy anélkül is az lett volna a természetes életútja. A barátja hatása volt az is, hogy elfogadta, eléggé nyögvenyelősen, azt az állást is abban a székely megyében. Nia nem szerette a magyarokat. Akkor azonnal, amikor Tiborral a viszony félbeszakadt, olyan tüzes, égető gyűlölet született benne, a hűtlen fiú iránti érzést a nemzetére vetítve ki, hogy ha akkor valaki egy benzines üveget tartott volna a szája elé, az azonnal robbant volna. Később az égető gyűlölet alábbhagyott, már néha el is tudta fogadni őket – a létezésüket persze, de sokkal kevésbé a társaságukat – s lett belőle egy tartós, erős ellenérzés.

A Székelyföldön aztán új elem csatlakozott a régi érzéshez. Ez akkor történt, amikor, egyébként udvariasságból, meginvitálták egy karácsonyi disznótorra.

Olyat ő otthon nem látott. Eugen Macarie, mint filozopter, s különben is kevésbé tanár-ember, ilyet nem szervezett, nem is tehetett. Visszafogett életet éltek nagyon. Azért persze lehetséges, hogy a visszafogottság álcája mögött ugyanazok az indulatok fortyogtak, mint a legelementárisabb székely disznótori mulatságon, de erről ő semmit se tudott.

Megborzadt a kegyetlenségtől, ahogy a disznót leszúrták, az érzéketlenségtől, ahogy sürögtek-forogtak, tették a dolgukat.

„És mennyit ittak! Mennyit voltak képesek! És milyen égető erős italokat! Hát létezik olyan ember, aki ezt szereti? És hogy részegségükben miket énekeltek aztán! Szörnyű!”

A régi gyűlölethez ettől kezdve az undor is társult.

A barátja, aki ekkor már alezredesi rangban volt, megmagyarázta aztán neki, hogy ez a stílus azért nemcsak a székelyeknek a specialitása, ilyet egész Erdélyben lehet találni. A románok között is.

Beszélhetett annak! Legfeljebb azt érte el, hogy az ellenérzését az egész Erdélyre kiterjesztette.

– Meg kellene ezeket nevelni mind!

Ebben a férfi is egyetértett.

Két évet töltött Nia a székelyek között. Jó iskola volt az neki. Mire két év után felrendelték a fővárosba, minden tekintetben tökéletes és végleges volt a neveltetése. Ehhez nagyban hozzájárult az is, hogy az édesapja akkor már nem élt. Nem volt kihez fordulni, ha igazságos véleményt, tanácsot akart kapni. Az egyetlen, akihez akkor bizalmat érzett, az ezredes volt. Ő pedig nem az az ember volt, akinek szokása félmunkát végezni.

A fővárosban nem volt maradása. Az ő eddigi tapasztalataihoz képest az az élet nagyon vértelen volt. És még azt is észrevette, hogy a politikusoknak merő csalás az élete. Persze – Balkán! Terepmunkát vállalt, mindinkább többet.

Az ezredestől is eltávolodott. Egyrészt azért, mert rájött, hogy az apjának teljesen igaza volt, ami a kegyetlenséget illeti. Másrészt pedig a munkájuk is eltávolította őket egymástól.

Aztán meghalt az ezredes. Nia megsiratta, de nem túlságosan, mert akkor már túlságosan jól ismerte.

És jött a kormánybiztosi kinevezés Vigyázó megyébe. „Ez nekem való lesz” gondolta magában. És valóban. Csendes hely volt az a vidék. Itt nem voltak nemzetiségi konfliktusok, és maga a város és a megye is a jelentéktelenebbek közé tartozott.

A magyarokról ekkorra már az volt a véleménye, hogy csak teherterhelés az ország nyakán. Mindet asszimilálni kéne, és megnevelni, de a legeslegjobb az lenne, ha kihajtanák őket a szomszéd országba, ahol úgyis mindenki az ő nyelvüket beszéli. Csakhogy azoknak sem kellene ám! Csak a szájukkal sajnálkoznak rajtuk, de Isten ments, hogy befogadják őket, ha mindnek kedve lenne egyből odaköltözni!

Nia teljes szívével hitte is, hogy igaza van ebben a véleményében. Még megerősítést is kapott hozzá akkor, amikor a kezébe került egy dokumentum, amelyet még a kondukátor idejében bocsájtottak ki. Akkoriban titkosnak szánták, de aztán a nagy felfordulásban valahogy közprédává lett, s most boldog-boldogtalan egyaránt hozzáférhet. Nemvaló István például közös barátunktól, Kovács Árpitól kapott egy másolatot, ami egyébként az apjának, Kovács Elemérnek a szekus dossziéjában volt meg, valamiféle bizonyítékként.

Az ám! Nemvaló! Hát azzal meg mi legyen?

Igazság szerint már régebben a Nia látókörébe került valami halvány információ olyasmiről, hogy volt talán régebben valami szervezkedés, valami összeesküvés, még hozzá itt, Vigyázó megyében, de talán már nem is élnek azok az emberek, akik részt vettek benne, csak ez az egy Nemvaló. Mi legyen vele? Semmire sem jó, tüske a talpban. „Hátha szerencsénk lesz és meghal az is?”

Most tehát itt vannak, itt ülnek szemben egymással, ezzel a régi jó fiúval, ezzel a gyermekkori baráttal, már egészen meg is felejtkezett arról, hogy létezik, valamit vele is kéne tenni!

Hasonló gondolat fogamzott meg ugyanekkor a Petre agyában is. Meg is kérdezte:

– Hát akkor velem mi legyen?

Nia összerázkódott, mint aki messziről jött vissza lelkileg. Úgy is volt.

– Tehát azt mondd, hogy nincs összeesküvés? Sem állam-, sem nemzetellenes?

– Úgy van! Ezek mind rendes, tisztességes, keményen dolgozó emberek.

Nia elhatározásra jutott.

– S kérde, hogy mi legyen veled! Nos hát, egyelőre sajnos vissza kell menned a börtönbe, s leülsz, amennyit leülsz. Aztán... majd gondom lesz rád!

– A börtönbe? Drága Nia, csak azt ne! Te nem tudod, hogy mi van ott. Nem lehetne valami kibúvót?

A prefektus elgondolkozott.

– Talán. De várj! Azt meg kell szervezni. Kérlek, légy türelemmel egy kicsit!

Azzal kiment az ajtón, és hallatszott, hogy fojtott hangon utasításokat ad valakinek. Majd visszajött.

– Na hát igen. Valóban volna egy lehetőség. Egy nagyon titkos munkára. De vigyázz, ez veszélyes! Vállalod?

– Persze, hogy... Eddig is csupa veszélyes munkát végeztem. Mi lenne az?

– Majd én megkereslek! De ahhoz... innen ki csak szökve mehetsz. Hadd higgye mindenki, hogy megint megszöktél! A hátsó ajtón mész ki, itt ni! Örök ott is vannak, lőnek is, de nagyon magasan a levegőbe. Épp most adtam utasítást. Aztán elrejtőzöl, tudod hol, és négy nap vagy egy hét múlva majd megkereslek, s megbeszéljük azt a munkát. Oké?

– Igen!

– Na, indulj!

Petre tehát kiment azon az ajtón. Lépcső következett, azon lement és valóban a hátsó kijárat-hoz jutott. Ott is nyitva volt az ajtó. Kilépett, két egyenruhás őr állt ott fegyverrel. Mikor nagyjából öt méterre volt tőlük, az egyik egy sorozatot eresztett a levegőbe. A másik csak egyet lőtt. És Dinulescu Petre megkapta a maga örökre szóló munkáját.

Riadóóóó! Megszökött egy rab!

A dinoszaurusz

Amikor Lóri szerencsésen túl volt a rendőri kihallgatáson (meghallgatásnak nevezték, de ugyanaz volt a lényege), azt hitte, hogy a nehezén túlesett. Egyébként meglehetősen ideiglenes jellege volt az életének. Enikő ott lakott náluk, az anyjával egy szobában. Igaz, a két nő elég jól kijött egymással. Mindössze egy alkalommal szólalt meg az idős nő az ügyben, akkor is nekik akart jót.

– Azért... átköltözhetne már a te szobádba!

– De hát nem a feleségem!

– Akkor vedd el!

– Na jó! Csak még az kell, hogy igent mondjon.

– Azt fog mondani! Én már megkérdeztem. Mert ha arra várok, hogy te megkérdezd...

Az idős hölgy vidáman csippentett a szemével.

A fia is elnevette magát.

– Na, ha már úgyis elrendeztéték helyettem, akkor nincs mit tenni. Nem bánom.

De mégsem a leánykérés lett a következő program, hanem valami egészen más. Másnap ugyanis nagyon sürgősen hívták Lórit a tanfelügyelőségre. Róza asszony fogadta.

– Elnézésedet kérem Lóránd, hogy ilyen sürgősen hívatlak, de nekem nincs már olyan sok időm itt, legfeljebb vagy két hét, amíg a lemondásomat elfogadják. És addig is „béna kacsa” vagyok. De téged még el akarlak igazítani! Hogy ne érjen meglepetés!

Akkor már tegeződtek egy ideje. A fiatal tanár először szabadkozni akart, valami olyasmit, hogy:

– Fiatal vagy te ahhoz, meg nem is vagy beteg.

– No! Nem is az egészségemről van szó. Hacsak nem a lelki egészségemről.

– Petre?

– Igen.

– Hallottam, hogy meghalt. Sajnálom!

– Én nem. Ha itt lenne, tövestől kihúznám a haját. Hát beugratás volt az egész. És ezen semmit sem változtat az, hogy teljesen értelmetlenül és bután halt meg.

Róza úgy tudta, hogy Dinulescut szökés közben lőtték le. Ami, a szigorú tényeket tekintve, igaz is volt, csak hogy azt a szökést mások tervezték meg neki. A halálát is.

– Nahát! – tért magához az asszony. – Most nem erről van szó. Te vagy soron. Ez az új prefektus, úgy látom, tisztogatni akar. És ennek körülbelül mi isszuk meg a levét. Hát én most a hátralevő időmet arra fogom használni, hogy akit tudok, mentsek! Ha már arra nincs erőm, hogy megmentsem azt, AMIT kéne. Téged se biztos, hogy meg tudlak menteni. De legalább készülj fel! Mindenre, amire egyáltalán lehet. És arra is, amire nem lehet. Értve?

– Értve! – válaszolt ugyanolyan katonásan Lóránd.

Aztán csak várta, hogy mikor hivatja a prefektus. Mert azt tudta, hogy hivatni fogja. Nemcsak a Petrével való barátság-féle miatt, de sejtette azt is, hogy valami terve lehet vele annak a nőnek.

De a hívás csak nem jött.

Aztán megtudták, hogy Vasadi Róza lemondását a tanügyminiszter elfogadta. Lórándot másnapra hívták be.

„Aha!” gondolta. „Meg kellett várni, amíg nem marad védelmező! Még ilyen se, mint Róza!”

– Na barátom! Most mit tegyek én magával? Hát sohasem tud nyugton ülni?

– Dehogynem tudok én! Egyebet se teszek, csak ülök.

– De hát miféle barátja akadt már megint?

– Jaj, Dinulescura gondol? Én úgy tudtam, hogy önök is tegeződnek!

Kis csend lett. Aztán:

– Az igaz, de én egyrészt nem tudtam a múltjáról, másrészt pedig nem kell gyerekeket tanítsak.

– Nem tudott a múltjáról? Én meg azt hittem, hogy gyerekkori ismerősök! Lám, akkor engem is félreinformáltak!

– Nem is ez a fontos! De hát magát már ide is úgy helyezték! – Nia asszony belenézett az előtte terpeszkedő papírokba, mintha nem tudta volna anélkül is, hogy mit akar mondani. – Verekedésért.

Erre már Lóránd vidáman elmosolyodott.

– Ötven százalékban – mondta.

Nia értetlenül nézte.

– Az meg mi?

– Az az, hogy csak engem vertek, de én nem vertem. Tipikus kabátlopási ügy.

– No, igen. Csak éppen bizonyítani nem tudja, hogy így volt! – biggyesztette le a száját le-kicsinylően a prefektus.

– De hát már miért ne tudnám?

– Vannak tanúi?

– Vannak hát!

– Hol? A Holdban?

– A Földön. És azok a tanúk a megfelelő időben, érti? A megfelelő időben jelentkezni fognak.

– Nos, akkor tárgytalan a dolog. Amiért idehivattam. Majd döntení fogok. A „megfelelő időben” – tette hozzá gúnyosan.

Fenyvesinek valóban voltak tanúi arra a régi verésre. Egyrészt ott volt Harsányi Sándor, a barmodi körorvos, aki összefoltozta, bár abban nem bízott igazán, mivel már akkoriban is szemmel láthatóan megtört ember volt. „Ötvenéves korában!” – tette hozzá magában. Ám volt még valaki, akit egészen az utolsó időkig nem ismert fel, pedig az minden lehetséges és lehetetlen alkalommal odaplántálta magát elébe. Mintha minduntalan emlékeztetni akarta volna. Csak akkor, amikor a Mária Krisztierna Bocskaihoz írt levelének másolatát átadta, akkor ismerte fel a fehérhajúban Nagy Jánost, a volt barmodi nagygazdát. Aztán még találkoztak vagy kétszer, beszélgettek, de azt nem kötötte senkinek se az orrára.

Az a gazda volt, aki az emlékezetes megveretés után a vállán vitte el őt a Harsányi doki rendelőjébe, ahol is – összevarrták. „Hát ő biztosan tanúskodik majd, ha megkérem”.

De az események ezúttal se igazán úgy alakultak, mint ahogy azt az emberek elképzelték.

Róza asszony például egy idő óta sűrű levelezésben volt a külföldön élő férjével. Ketten aztán kiókumulálták, hogy a legjobb lesz, ha Róza is Németországba utazik és ott fog állásba kerülni. Végül is matematikus, az informatikához is ért, ott is csak ugyanazt kell tenni, mint máshol. De elutazása előtt még meglátogatta Fenyvesi Lórándot.

– Figyelj, Lóri! A baráti tanácsban az a legjobb, hogy nem feltétlenül kell megfogadni! De ha én a te helyedben lennék, elhúznám innen a csikot. Sőt, a magam helyében is elhúzom. Németekhez. Hallom, jól legorombítottad a mi Niánkat. Tudd meg, hogy ez nem fog következmények nélkül maradni! Olyan az a nő, mint a kígyó! Akkor csíp beléd, amikor nem várod, és ott, ahol nem várod. Semmiképp sem érdemes a kebleden melengetni! Mert a csípése feltétlenül halálos.

Lóri csak mosolygott erre. De másnap megírta Nagy Jánosnak, hogy a felkínált történelem-tanári állást tisztelettel elfogadja.

Április volt akkor. Az iskolában kezdett elterjedni a hír, hogy megszűnik a felső tagozat. Ez a tanév még végigmegy, ám azután már nem indul új. Tanár hiányában. A szülők jobban teszik, ha más iskolát keresnek a gyermekeiknek. Vagy még jobb, ha a gyermekek az állam nyelvén folytatják tanulmányaikat.

És valóban, néhány nap után Bekeháti Miki is eltávozott. Visszakapta régi helyét a csillagvizsgálóban.

Ilyen előzmények után valódi meglepetés volt a másik hír, hogy Nemvaló István valami nagy állami kitüntetést kap, és ebből a célból nagy ünneplést csapnak neki a városháza gálatermében. Azt hívhat meg, akit csak akar, s annyi embert, ahányat akar.

– Na, úgy látszik, valóban megöregedtem. Ez gondolom, valami életmű-díj helyett lesz – mondta az öreg költő. De azért lázasan keresgélte, hogy kiket hívhat meg.

– Te Árpí! – szólította meg a barátját. – Gyere el te is! Apáddal jóban voltam, s számodra is lesz valami kérésem. Látod, itt vannak a kiadatlan írásaim. Főleg vers, de van közte más is. Rostáld át, és ha lehet, adasd majd ki!

– Ejnye, Pista bátyám, csak nem végrendelkezel? Hol vagy te még attól?

– Ne vitatkozz most velem, mert nincs jókedvem, s olyat találnék mondani, hogy magam is megbánom! Tedd meg, ha akarod, vagy ha nem, mondd meg most, s majd másnak szólok! Szeretem a komoly embereket!

Mindent figyelembe véve, igazán szép ünnepélyt rendeztek Pista bácsinak. Nemcsak a meghívottak minősége emelte a színvonalat, de a hivatalosságok részéről is látszott a nagy megbecsülés. És nem rendelték fel a fővárosba, hogy ott kapja meg a neki járó plecsnit, hagyták itt, a barátai körében ünnepelni.

Annak idején Kovács Elemér, amikor valami hasonló ünneplést akartak neki csapni, visszautazott, hogy nem fogadja el. Nemvaló István ezt nem tette. Nem tudjuk, miért. A nyilvánosságot szerette annál jobban, vagy nem érezte magát Kovács Elemérhez hasonlítható nagyságrendűnek, nem tudom. Egyébként mostanában sokat beszélt a hajdani tanáráról és barátjáról.

A prefektus is eljött személyesen, és nem ám csak azért, hogy a plecsnit átadja és aztán eltűnjön a balfenéken, hanem ott maradt, ha nem is végig, de elég hosszú ideig. Még egy pohár pezsgővel is felköszöntötte a költőt, amikor az ünnepély hivatalos része már véget ért. Különben is kicsípte magát, most látszott meg rajta, hogy milyen szép nő valójában.

Úgy tapasztaltam, hogy azok, akik olyan nagyon szeretnek búcsúzkodni, általában sokáig élnek. No hát Nemvaló István rácăfolt erre a tapasztalatra. Mert három nappal a nagy esemény után ágynak esett és egyre rosszabbul kezdte érezni magát. Orvost hívtak hozzá, és Mónika doktornő szinte futva jött el. Krónikus szívelégtelenséget állapított meg, ami most dekompenzálódott.

– Feltétlenül kórházba kell vinni! – mondta ki a verdiktet.

– NEM! – volt a rövid és határozott válasz.

Pihenés helyett az öreg inkább lázasan elkezdte magához hívni azokat az embereket, akiket szeretett, vagy inkább azokat, akiktől várt valamit. Így például megkérte Andrást, a fiát, hogy lakjon náluk családotól.

– De nem lesz ez megterhelő? – aggodalmaskodott a fiú. Igaza lehetett, mert Békácska, a felesége akkor a második gyermeküknek adott életet.

– Dehogyan! Jólesik látni a kezdődő életet magam körül!

Kovács Árpit is többször hívta. Engem is. Olyan írásait mutatta, amelyeknek a létezéséről sem tudtunk.

Julcsi alig szólt. Jóformán csak lábujjhegyen mert létezni.

Aztán eljött AZ a nap is. Nem voltam jelen.

A nagy emberek utolsó szavait általában fel szokták jegyezni. Goethéről tudjuk, hogy az utolsó mondata ez volt: „Több fényt!” (Vagy világosságot? Mehr Licht!) Nemvaló István nem volt ilyen nagyralátó. De azért nem nyavalygott, nem sajnáltatta magát, viszont amikor az idejét elérkezni érezte, megkérte Julcsit, hogy támassza fel ülő helyzetbe. Talán méltatlannak érezte, hogy a Nagy Ellenséget tunyán fekvé fogadja. Mondani pedig állítólag csak annyit mondott: „Az utolsó dinoszaurusz kipusztult!”

Utószó

Tizenhét éves lehettem, amikor apám a kezembe adta Ady Endre „A szétszóródás előtt” című versét. Amikor elolvastam, úgy megrendültem, hogy egy jó ideig moccanni se mertem. Meggyőződése, hogy ma is így van vele minden érző fiatal, aki először olvassa.

A szétszóródás azóta megtörtént, és már annak is majdnem száz éve múlt. Ebben a történetben annak egy darabját próbáltam megírni, ahogy ma él a kívül rekedt része a szétszórott népnek.

A Nemvaló István földi maradványait a lehető csendben adták át az anyaföldnek. Szembe-szökő a különbség ama régi temetéshez képest, ahogyan annak idején Kovács Elemérnek adták meg a végső tisztességet. Akkor tizenegyezer ember vett részt és teljesen tele volt velük a kolozsvári Farkas utca. (Ezt a számot adták meg annak idején a szeku jelentései. Ők csak tudták!) Azért senki nem bánta, hogy a Pista bácsi végtisztességénél kevesen voltak jelen. Szébb volt így! Családiasabb.

A temetés után valahogy mellém sodródott Fenyvesi Lóri. Nem suttogva, de nem is ordibálva, csak úgy csendesen, mintegy beszélgetve megkérdezte:

– Nem tudod véletlenül, hogy mi lett azzal a méreggel, amivel annak idején Bocskait megmérgezték? Megvan még a leírása?

A posztumusz Nemvaló kötetet most szerkesztjük Árpival. Azért megkértem Julcsit, hogy egyik-másik, jellegzetesen odaillő versét felhasználhassam a történeteim mondanivalójának ütősebbé tételére. Ő nagyon kedves volt, s megengedte, hogy ezt tegyem.

A Pista bácsi házában most Andrásék laknak. Julcsi azt mondta nekik, hogy ne nyomorogjanak két gyerekkel a két szobában, mikor ott van az a nagy ház.

A mi két srácunk is nevelődik. Úgy udvarolnak, hogy az már szinte túlzás.

Általában nem látok kifogásolni valót az ifjúság viselkedésében. Persze vannak kivételek. De sokan jóval lelkiismeretesebb, tudatosabb életet élnek, mint annak idején a mi korosztályunk.

Úgy hallom, Fenyvesiné, Puskás Enikő is babát vár, valahol az Alföld északi részén, ahol a távolban már látszanak a hegyek. Boldogok. Sokszor meglátogatja őket egy magas, tagbaszakadt, ősz hajú férfi, Nagy János, valamikori rendőrszázados, későbbi gazda. Nem minden cél nélkül egyébként, mert sokat segít Fenyvesi Lóri doktori dolgozatának a megírásában is. János különben megbocsájtott a volt feleségének (csak ő képzelem, hogy volt mit megbocsájtani, de mi tudjuk, hogy téved). És a mostohafiának is, Nagy Gábornak, akiről szintén hallom mostanában, hogy nőül. Zsóka kerített neki egy tűzrőlpattant székel „leánkát”. Nem túl szépet azért, hogy mégse legyen konkurencia. Az anyák már csak ilyenek, mindenütt a világon, akárha mostohák is.

Van tehát jövő, csak vigyázni kell rá!

Niát, a prefektust visszarendelték a fővárosba. Hallottam, hogy kegyvesztett lett, s újabban nagyon visszavonult életet él. Azt is hallottam, hogy mostanában valami kényszeredett, unott vonás jelent meg a szája körül. De még mindig nagyon szép, főleg távolról, és főleg a sok festéknek köszönhetően, amit – balkáni módra – magára ken.

VÉGE

Búzaháza,
2015, augusztus 27.